

Heerhugowaard
Stad van kansen

ERF GOED
Archeologienota
gemeente Heerhugowaard

ERF GOED

Beleidsnota Archeologie Gemeente Heerhugowaard

Mei 2010

Colofon

Beleidsnota Archeologie Gemeente Heerhugowaard

Op de omslag: de opgraving van funderingsresten van een droogmakerijmolen in Heerhugowaard (bij de Van Veenweg, archeologisch veldonderzoek i.h.k.v. de aanleg van de Oosttangent door de nieuwe woonwijk De Draai).

Op het voorblad: kaart van landmeter Metius uit 1631, met de druiplanden in groen aangegeven en de molenplaatsen in rood.

Opdrachtgever: Gemeente Heerhugowaard
Titel: Beleidsnota Archeologie Gemeente Heerhugowaard
Status: Definitief
Datum: Maart 2010
Projectnummer: 50109
Seniorarcheoloog: G.P. Alders
Auteur: C.L. Nyst
Illustraties: Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

ISSN: 1871-398X

Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Postbus 205
2000 AE Haarlem

Telefoon: (023) 553 14 98
Fax: (203) 531 84 36
Email: info@cultureelerfgoednh.nl
Internet: www.cultureelerfgoednh.nl

Samenvatting

Deze Beleidsnota Archeologie **ERF GOED** zet uiteen op welke wijze de gemeente Heerhugowaard, naar aanleiding van de herziening van de Monumentenwet 1988, verantwoordelijkheid neemt voor het eigen bodemarchief. Met de wetsherziening is het voor gemeenten verplicht bij bodemingrepen van enige omvang het behoud van archeologische waarden af te wegen tegen andere belangen.

De bescherming van het gemeentelijk bodemarchief wordt zo veel mogelijk gekoppeld aan het reeds bestaande, maar aan de Archeologische Monumentenzorg aangepaste, beleidsinstrumentarium. Bij de beoordeling van vergunningaanvragen voor ruimtelijke ingrepen zal worden getoetst op archeologische waarden en verwachtingen. Indien archeologisch onderzoek noodzakelijk blijkt, zullen de kosten daarvoor ten laste komen van de initiatiefnemer van de bodemverstorende activiteit.

Door bij het ontwikkelen van nieuwe of het aanpassen van bestaande bestemmingsplannen archeologische waarden en verwachtingen op te nemen en in de toelichting te verwijzen naar het gemeentelijk archeologiebeleid kunnen de kosten van eventueel archeologisch onderzoek worden verhaald op de verstoorder van het bodemarchief.

In het bestemmingsplan wordt ook voorgeschreven welke verplichtingen de vergunningaanvrager heeft op het gebied van de archeologische monumentenzorg.

Voor een juiste regeling van de archeologische monumentenzorg in bestemmingsplannen is in het kader van deze nota een inventarisatie van het gemeentelijk bodemarchief uitgevoerd. Daarbij is onderzocht welke archeologische waarden reeds bekend zijn en welke waarden verwacht kunnen worden. Op basis hiervan is de gemeente verdeeld in verschillende archeologiegebieden, elk met een eigen vrijstellingsgrens die aangeeft wanneer de initiatiefnemer is vrijgesteld van de archeologische onderzoeksplicht. Bij het vaststellen van de vrijstellingsgrens is rekening gehouden met de aard van het bodemarchief. De verschillende vrijstellingsgrenzen zijn weergegeven op de Beleidskaart Archeologie, zodat voor een ieder in één oogopslag duidelijk is aan welke archeologische voorwaarden moet worden voldaan bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De kosten die de archeologische monumentenzorg voor de gemeente met zich meebrengt, zijn moeilijk te voorspellen. Kosten die gemaakt worden in het geval van ruimtelijke ontwikkelingen op initiatief van de gemeente worden in principe opgenomen in de begroting van het betreffende project. Ook zijn er bijvoorbeeld de bestuurslasten als gevolg van de archeologische taken en verantwoordelijkheden en het mitigeren van kosten van archeologisch onderzoek die redelijkerwijs niet kunnen worden toebedeeld aan degenen aan wie door de gemeente de archeologische onderzoeksplicht is opgelegd.

Als vaste adviseur is de regio-archeoloog van Cultureel Erfgoed Noord-Holland aangewezen.

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. Archeologisch instrumentarium	7
2. Archeologische monumentenzorg	14
3. Archeologie in de gemeentelijke organisatie.....	18
4. Financiën ten aanzien van archeologie	20
5. Implementatie van beleidsvoornemens	23
Begrippenlijst	24
Literatuurlijst.....	26
Bijlage 1 Rijks- en provinciaal archeologiebeleid.....	28
Bijlage 2 Ontstaansgeschiedenis	32
Bijlage 3 Archeologische verwachtingen	45
Bijlage 4 Beschrijving van de archeologiegebieden	48
Bijlage 5 Stappenplan archeologie	54
Bijlage 6 De beleidskaart	69

Inleiding

De gemeente Heerhugowaard zet in voorliggende nota **ERF GOED** het gemeentelijk archeologiebeleid uiteen. Geformuleerd vanuit de overtuiging dat de lokale overheid het publieke belang van het kwetsbare en waardevolle archeologische erfgoed dient te behartigen. Dit beleid is een uitvloeisel van het in 1992 door Nederland mede ondertekende Verdrag van Malta, waarvan de uitgangspunten in september 2007 in de nationale wetgeving van kracht zijn geworden. Deze archeologienota wordt na vier jaar geëvalueerd en zonodig aangepast.

De afgelopen decennia is het besef gegroeid dat als gevolg van de bodemverstorende ingrepen de archeologische resten, ook wel het bodemarchief genoemd, uitgeput kan raken. In Nederland is meer dan de helft van de archeologische resten vooral in de 20ste eeuw ongezien verloren gegaan. Een zorgvuldige omgang met het bodemarchief is daarom in het Europese Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, ook wel Conventie van Valletta of Verdrag van Malta, tot stand gekomen. Het voornaamste uitgangspunt van dit verdrag is behoud van archeologische resten in de bodem. Een ander belangrijk uitgangspunt van het Verdrag van Malta is het principe dat de veroorzaker, de initiatiefnemer van bodemverstorende activiteiten waarbij het bodemarchief vernietigd wordt, de kosten van archeologisch onderzoek moet betalen. Deze twee uitgangspunten kunnen volgens het verdrag het beste gestalte krijgen door de archeologische belangen tijdig en volwaardig in het ruimtelijke planproces op te nemen.

De uitgangspunten van het Verdrag van Malta zijn in de Nederlandse Monumentenwet en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg in september 2007 van kracht geworden. De wijzigingswet die geleid heeft tot de herziening van de Monumentenwet 1988 wordt aangehaald als Wet op de Archeologische Monumentenzorg (WAMz). In de WAMz is het bestemmingsplan aangewezen als het meest geëigende instrument om het archeologisch erfgoed te beschermen en daarmee is de gemeente aangewezen als primair verantwoordelijk voor het behoud van het bodemarchief.

Doel van het archeologiebeleid

Omdat de herziene Monumentenwet 1988 gemeenten beleidsruimte biedt om, binnen de kaders van rijks- en provinciaal beleid, naar eigen behoefte financieel en beleidsmatig invulling te geven aan de archeologische monumentenzorg op gemeentelijk grondgebied, is het doel van deze nota het ontwikkelen en concretiseren van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid.

De intentie van het archeologiebeleid van de gemeente is om op een werkbare en doelmatige manier zorg te dragen voor het bodemarchief. Daarom hanteert het gemeentebestuur in de beleidsnota en op bijgaande Beleidskaart Archeologie vrijstellingsgrenzen, die aangeven wanneer ruimtelijke plannen zijn vrijgesteld van de archeologische onderzoeksplicht. Het uitgangspunt bij het bepalen van de vrijstellingsgrenzen is om een maatschappelijk aanvaardbare balans aan te brengen tussen de ruimtelijke ordening en het zorgvuldig beheer van het bodemarchief.

Archeologie heeft een duidelijke publieksfunctie. Veel mensen hebben belangstelling voor het leven dat zich vroeger afspeelde in hun eigen dorp, stad, wijk of straat. Vooral het archeologisch onderzoek, zoals een opgraving, trekt vaak veel belangstelling.

Vanwege de nieuwe wetgeving zal in de gemeente in de (nabije) toekomst steeds meer archeologisch onderzoek gedaan worden naar het bodemarchief. De resultaten ervan kunnen benut worden als bron van inspiratie voor het ontwerp en de inrichting van de publieke ruimte. De resultaten van archeologisch onderzoek kunnen dus op een positieve manier bijdragen aan de verhoging van de kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving.

Opbouw van de nota

In hoofdstuk 1 worden de (juridische) beleidsinstrumenten toegelicht, die de gemeente ter beschikking staan op grond waarvan de gemeente een verantwoorde archeologische monumentenzorg kan ontwikkelen. Het bestemmingsplan vormt daarbij het belangrijkste instrument en zal uitvoerig onder de aandacht worden gebracht.

In hoofdstuk 2 wordt de archeologische onderzoekscyclus uiteen gezet. In deze cyclus is een aantal beslis- en overlegmomenten te onderscheiden waarbij de gemeente als bevoegde overheid een belangrijke rol speelt. In hoofdstuk 3 wordt naar voren gebracht hoe het archeologiebeleid in de gemeentelijke praktijk vorm moet krijgen.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het principe dat de verstoorder van het bodemarchief de kosten van archeologisch onderzoek betaalt en hoe de gemeente de kosten van onderzoek verhaalt op derden. Daarnaast komen ook de kosten(posten) van de gemeente zelf op het gebied van het archeologische monumentenzorg aan de orde. In het afsluitende hoofdstuk worden concrete actiepunten benoemd, die de gemeente voornemens is op kortere dan wel langere termijn te realiseren.

In de literatuur zijn de geraadpleegde bronnen opgesomd en de begrippenlijst geeft een verklaring van termen.

In bijlage 1 wordt het nationaal archeologiebeleid en de taken en verantwoordelijkheden van de rijksoverheid behandeld.

In bijlage 2 wordt het cultuurhistorisch beleid van de Provincie Noord-Holland aan de orde gesteld met daarbij speciale aandacht voor archeologie.

In bijlage 3 worden de verschillende archeologiegebieden die op de Beleidskaart Archeologie staan aangegeven inhoudelijk beschreven. Deze beschrijvingen vormen belangrijke bouwstenen voor het gemeentelijk archeologiebeleid.

Bijlage 4 bestaat uit de Beleidskaart Archeologie, met toelichting, waarop de archeologische waardering vastgelegd wordt.

Bijlage 5 voorziet in het stappenplan archeologie en bijlage 6 geeft een verkleinde weergave van de beleidskaart weer.

1. Archeologisch instrumentarium

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg *moeten* gemeenten verantwoordelijkheid nemen voor het behoud van het eigen archeologisch erfgoed. Bij bodemingrepen van enige omvang zal het behoud van archeologische waarden worden afgewogen tegen andere maatschappelijke belangen. Wanneer andere belangen prevaleren boven het behoud van archeologische waarden *in situ* (in de bodem) bestaat de verplichting de archeologische waarden te documenteren door middel van opgravend onderzoek zodat de archeologische sporen *ex situ* (uit de bodem, bijvoorbeeld in het depot) behouden kunnen worden.

Verantwoord beheer van het eigen cultuurhistorisch erfgoed begint met het aan betrokkenen inzichtelijk maken waar en wanneer met het bodemarchief rekening dient te worden gehouden. Dit betekent dat het noodzakelijk is een aantal beleidsregels te formuleren om archeologiegevoelige gebieden in alle ruimtelijke plannen en projecten op te nemen en waar mogelijk te ontzien.

Een aan de gemeentelijke monumentenverordening 2008 toe te voegen hoofdstuk Archeologie vormt daarvoor het centrale beleidsinstrument. Hiermee kan worden verzekerd dat archeologische waarden en verwachtingen van meet af aan volwaardig worden meegewogen in de besluitvorming over ruimtelijke plannen.

Zowel bekende als onbekende archeologische vindplaatsen krijgen een plaats in het ruimtelijke ordeningsproces. Indien archeologie (en andere cultuurhistorische waarden) vroegtijdig in het planproces wordt meegenomen en integraal onderdeel uitmaakt van de planontwikkeling, worden vertragingen en onnodige kosten voorkomen.

De uitgangspunten voor gemeentelijke beslissingen zijn daarom in deze nota, de bijbehorende beleidskaart en in de monumentenverordening vastgelegd in een eigen transparant archeologiebeleid, wat zijn doorwerking zal vinden in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Daarmee voldoet de gemeente aan de voorwaarden die de Wet op de archeologische Monumentenzorg stelt en zal voor alle betrokkenen inzichtelijk zijn wanneer en waar rekening dient te worden gehouden met het bodemarchief.

1.1 Beleidskaart Archeologie

In praktisch opzicht vraagt de herziene Monumentenwet 1988 van gemeenten in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan inventariserend archeologisch onderzoek te laten uitvoeren en aan te geven welke conclusies de gemeente daaraan verbindt (artikel 38a, eerste lid). Een dergelijk onderzoek is in het kader van deze nota uitgevoerd. Op basis daarvan is een voor de gemeente vlakdekkende Beleidskaart Archeologie gemaakt, als archeologische onderlegger van bestemmingsplannen.

Deze kaart komt voort uit een uitgebreid onderzoek, waarbij de volgende bronnen zijn geraadpleegd:

- Het Archeologisch Informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed waarin allerlei kaarten en gegevens zijn opgenomen, te weten geo(morfo)logische kaarten, bodemkaarten, archeologische verwachtingskaarten, een kaart van 1900. Daarnaast bevat deze databank gegevens over bekende archeologische vondsten en vindplaatsen en archeologische monumenten.
- Oude Kaarten vanaf de 17^e eeuw
  - o Het noordelijk deel van Holland, uit de atlas van Nicolaas Visscher uit 1682
  - o Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745 door Dou (en herzien in 1860)
  - o Minuutplans uit de 19^e eeuw (1811-1832)
  - o Diverse kadasterkaarten
- Diverse veldbezoeken, onder meer samen met de gemeente en met de historische vereniging.
- Oude ansichtkaarten
- Luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog en moderne foto's van Google.nl.
- Beschrijvingen van de Boerderijstichting Noord-Holland.
- Het poldermuseum waar archeologische gegevens beschikbaar zijn is.
- De molendatabase van verdwenen molens.

Voor de literatuurlijst verwijzen wij de lezer door pag. 26.

Bij de totstandkoming van de Beleidskaart Archeologie is rekening gehouden met het feit dat niet voor iedere ruimtelijke ontwikkeling een archeologisch onderzoek verplicht kan worden gesteld. Het belasten van iedere kleine ruimtelijke ontwikkeling met archeologisch onderzoek zal vooral als last worden ervaren wat ten koste zal gaan van het maatschappelijk draagvlak. De gemeente heeft daarom voor alle archeologiegebieden een ondergrens voor archeologisch onderzoek op de beleidskaart aangegeven. De gebieden komen niet overeen met de bestemmingsgebieden, want de archeologiegebieden zijn bepaald aan de hand van archeologische gegevens en oude kaarten. Voor de gebieden gelden andere regels; soms moet al bij kleine plangebieden rekening worden gehouden met archeologie en soms pas bij heel grote plangebieden.

Aangezien de archeologische beleidskaart hét basisinstrument vormt voor het gemeentelijk archeologiebeleid, zal de gemeente deze kaart en de toelichting daarop actualiseren indien daartoe op grond van archeologisch onderzoek aanleiding bestaat.

Archeologische risicoanalyse

De vaste adviseur van de gemeente is de regio-archeoloog van Cultureel erfgoed Noord-Holland. Deze kan voor de gemeenten en voor particulieren een gratis archeologische risicoanalyse doen. Op basis van deze quick scan op perceelsniveau geeft de archeoloog een formeel advies of archeologisch onderzoek wel of niet nodig is.

1.2 Het bestemmingsplan

Het betrekken van archeologie in MER-plichtige projecten is via de Wet Milieubeheer geregeld. Aanvullend is in het Besluit ruimtelijke ordening (art. 3.1.2) geregeld dat in het geval dat voor een bestemmingsplan geen milieueffectrapport hoeft te worden gemaakt in de toelichting een beschrijving dient te worden opgenomen van de wijze waarop rekening is gehouden met de aanwezige of naar verwachting aanwezige Archeologische monumenten.

De Monumentenwet vraagt van gemeenten bij het vaststellen of herzien van een bestemmingsplan rekening te houden met eventueel aanwezige archeologische resten. De Monumentenwet beoogt daarmee alle (op)nieuw vast te stellen bestemmingsplannen zodanig te laten opstellen dat *daarin* en bij de *voorbereidingsfase* daarvan, het archeologisch belang een volwaardige plaats krijgt.

Aanvullend op de voorbereidende fase kan op basis van de Monumentenwet 1988 in het bestemmingsplan worden bepaald dat aan een aanlegvergunning, bouwvergunning, sloopvergunning en ontheffing voorschriften ten aanzien van archeologisch onderzoek kunnen worden verbonden. De voorschriften kunnen ertoe strekken dat de aanvrager van dergelijke vergunningen of een ontheffingsbesluit kan worden verplicht een rapport te overleggen, waarin de archeologische waarde van het terrein is vastgesteld. Zo worden de archeologische waarden die bij de bodemingrepen in het geding kunnen zijn, bekend bij de gemeente.

Voor het gebied van het bestemmingsplan wordt de Beleidskaart Archeologie als onderlegger voor de plankaart gebruikt. Opgegraven of niet-behoudwaardige vindplaatsen worden niet op de bestemmingsplankaart aangeduid. Dat geldt ook voor terreindelen die op grond van een bureau-, verkennend en/of karterend onderzoek archeologisch niet of onvoldoende waardevol zijn bevonden. Daarnaast worden archeologische voorschriften ten aanzien van de afgifte van bouw- en aanlegvergunningen in het bestemmingsplan opgenomen. Bestemmingsplannen hebben ook betrekking op water en ook hierbij geldt dat de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten moet worden afgewogen. Dit betekent onder meer dat bij bijvoorbeeld baggerwerkzaamheden en het wijzigen van waterpeilen in archeologiegevoelige gebieden rekening moet worden gehouden met archeologische resten. Is het nieuwe bestemmingsplan eenmaal vastgesteld, dan wordt bij de vergunningprocedure bovenstaand stappenplan doorlopen ¹).

1.2.1 Archeologische werking van het bestemmingsplan

De gemeente heeft in het kader van deze nota een globale inventarisatie van archeologische waarden laten uitvoeren en zal de resultaten daarvan doorvertalen in toekomstige bestemmingsplannen. Op het moment dat vanwege concrete projecten bouw- en aanlegvergunningen worden aangevraagd, zal de aanvrager in de met archeologische waarden aangewezen gebieden de archeologische waarde ter plaatse van het plangebied nader moeten laten vaststellen.

In de toelichting van het betreffende bestemmingsplan zal worden ingegaan op het gemeentelijk archeologiebeleid en op de ten behoeve van het plan uitgevoerde inventarisatie van archeologische waarden binnen het bestemmingsplangebied.¹ Daarnaast wordt hier de onderbouwing gegeven voor de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie (WR-A) " en wordt gewezen op de eventuele consequenties van het verlenen van een vergunning of ontheffing. De verschillende categorieën archeologiegebieden op de Beleidskaart Archeologie kunnen direct als dubbelbestemmingen doorvertaald worden naar de plankaarten van nieuwe bestemmingsplannen. Op de plankaart wordt de categorie van het gebied vermeld. In de voorschriften worden naast de categorie, de relevante begrippen gedefinieerd en de archeologiegebieden als dubbelbestemming met voorrangsbepaling aangegeven.

De gemeente kan met behulp van de wijzigingsbevoegdheid (Wro, artikel 3.6) de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie (WR-A) " op de plankaart van het bestemmingsplan zodanig wijzigen dat de begrenzingen ervan worden veranderd, de omvang wordt vergroot of verkleind, dan wel van de plankaart worden verwijderd.

1.2.2 Aanlegvergunning

Ter bescherming van de (verwachte) archeologische waarden in het gebied met de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie (WR-A) " kan in de voorschriften bij deze bestemming een aanlegvergunningvereiste worden opgenomen voor het uitvoeren van werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden die schadelijk kunnen zijn voor de (verwachte) archeologische waarden.

1.2.3 bouwvoorschriften

Aangezien de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie (WR-A) " geen compleet verbod op bouwen moet inhouden, kunnen aan deze bestemming bouwvoorschriften worden verbonden, mits de onderliggende bestemming bebouwing mogelijk maakt. Tevens bestaat de mogelijkheid voorwaarden te stellen in de (binnenplanse) ontheffingsregeling ter bescherming van de (verwachte) archeologische waarden.

1.2.4 Bouwverbod

Indien op de plankaart de dubbelbestemming "Waarde-Archeologie (WR-A) " is aangeduid en in de bodem zijn daadwerkelijk archeologische resten aanwezig dan kan een bouwverbod worden ingesteld. Dit geldt tenminste voor terreinen die als beschermd archeologisch monument zijn aangewezen, maar kan ook voor andere terreinen worden gebruikt waarvoor de gemeente dit van belang acht.

1.2.5 Procedure indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning

Indien het bestemmingsplan een onderzoeksrapport voorschrijft, dan dient de aanvrager van een bouwvergunning bij de aanvraag een dergelijk rapport mee te leveren. Indien het rapport niet voldoet aan de inhoudelijke voorschriften die hiervoor gelden, dan kan de gemeente,

---

¹ Zie daarvoor Bijlage 4 "Beschrijving van de archeologiegebieden ".

conform de standaardprocedure bij de ontvankelijkheidstoets, binnen 4 weken om aanvullende gegevens vragen. De aanvrager heeft vervolgens tot maximaal 4 weken de tijd om de aanvullende gegevens aan te leveren. Doet de aanvrager dit niet of is de aanvulling onvoldoende, dan kan de gemeente besluiten de aanvraag verder buiten behandeling te laten.

1.2.8 WABO omgevingsvergunning

In het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) zullen burgers en bedrijven vanaf de zomer van 2010 voor alle bouw- en/of grondwerkactiviteiten kunnen volstaan met het aanvragen van één omgevingsvergunning, in tegenstelling tot de huidige situatie waarin meerdere vergunningen noodzakelijk kunnen zijn.

1.2.8 Het risico van planschade door archeologie in bestemmingsplannen

In artikel 6.1 van de Wro is bepaald dat een belanghebbende die schade (inkomensderving of waardevermindering) leidt als gevolg van onder andere de bepalingen van een bestemmingsplan een verzoek om vergoeding van die schade kan indienen bij de gemeente (er zijn uitzonderingen). Deze schade ontstaat door **functiewijziging** van de oorspronkelijke bestemming. Voor de bepaling van de vraag of schade wordt geleden moet namelijk een **vergelijking** worden gemaakt tussen de planologische regimes vóór en ná de schadeveroorzakende bestemmingswijziging: wat was en wordt maximaal mogelijk (mogelijke ontheffingen, nadere eisen of uitwerkingen worden hierbij buiten beschouwing gelaten). Voor de goede orde: niet de feitelijke situatie is bepalend, maar de planologische situatie.

In het geval van een archeologieproof bestemmingsplan van een gemeente zouden de nieuwe beperkende archeologische bepalingen in het bestemmingsplan een eerste grond kunnen zijn om een tegemoetkoming in planschade te claimen, omdat bestaande planologische mogelijkheden beperkt worden.

Als de aanspraak op planschade inderdaad gerechtvaardigd is, draait de gemeente op voor de kosten. De uitkomst van de afweging tussen archeologische belangen enerzijds en de financiële risico's voor de gemeente anderzijds zal dan resulteren in een bestemmingsplan zonder archeologische dubbelbestemmingen. En dat gaat weer in tegen het rijks- en provinciaal beleid.

Het ministerie heeft hierin nog geen besluit genomen hoe dit probleem op te lossen.

Voorlopig kunnen de volgende tips planschaderisico's beperken:

- formeel-juridisch is het mogelijk door middel van een monumentenverordening de bescherming van archeologische waarden te regelen in plaats van via bestemmingsplannen. De vraag rijst wel of deze oplossing niet strijdig is met de Monumentenwet die uitdrukkelijk vraagt om aanpassing van de bestemmingsplannen.
- Voorafgaand aan vaststelling van het bestemmingsplan zo nauwkeurig mogelijk archeologische waarden in kaart brengen. Dit kost in het voortraject meer tijd en geld maar beperkt de planschaderisico's.
- In gebieden waar reeds beperkingen gelden op het gebruik van gronden dmv een aanlegvergunningstelsel geeft het toevoegen van archeologische beperkingen in datzelfde aanlegvergunningstelsel weinig tot geen risico op planschade.

1.3 Verordening ter bescherming van het bodemarchief

Op grond van de herziene Monumentenwet art. 38 zijn gemeenten bevoegd om een¹ erfgoedverordening (of monumentenverordening met archeologie erin) ter bescherming van het bodemarchief vast te stellen. Indien een verordening betrekking heeft op een gebied waarvoor een bestemmingsplan met voorschriften in het belang van de archeologische monumentenzorg is vastgesteld, blijft die verordening van kracht voor zover deze niet met dat bestemmingsplan in strijd is.

De verordening voorziet in een overgangsfase, omdat het opnemen van een archeologische paragraaf in bestemmingsplannen voor veel gemeente niet eenvoudig of snel te realiseren is. Een vastgestelde verordening met betrekking tot archeologie is een bindend instrument zolang de belangen van de archeologische monumentenzorg niet in de nog geldige, oudere bestemmingsplannen is geregeld.

De Archeologische beleidskaart wordt op de verordening gebaseerd. Op grond van deze verordening kan de gemeente tevens archeologische monumenten aanwijzen.

De gemeente Heerhugowaard heeft reeds een Monumentenverordening, van kracht sinds 22 april 2008, die alleen betrekking heeft op de bescherming van bovengrondse (gebouwde) monumenten. Om het aantal verordeningen te beperken wordt gekozen om de archeologie deel te laten uitmaken van de monumentenverordening. De gemeente zal deze verordening aanvullen met bepalingen in het belang van de archeologische monumentenzorg zolang die belangen niet zijn geregeld in de bestemmingsplannen.

1.4 Beschermd archeologische monumenten

Zowel de provincie als het rijk kunnen terreinen of landschapselementen als archeologisch monument aanwijzen. Heerhugowaard heeft nog geen monumenten die door provincie of rijk zijn aangewezen. Op basis van de Monumentenwet 1988 kunnen ook gemeenten op grond van hun eigen verordening bescherming bieden aan archeologische monumenten. De gemeente Heerhugowaard kent vooralsnog geen gemeentelijke archeologische monumenten.

De aanwijzing als beschermd archeologisch monument heeft op zichzelf geen gevolgen voor de regeling in het betreffende bestemmingsplan omdat het beschermingsregime van de Monumentenwet 1988 er geheel los van staat. Door een vindplaats tot monument te verklaren is deze beschermd en mag alleen het huidige gebruik voortgezet worden. Voor andere ingrepen moet vergunning door burgemeester en wethouders worden afgegeven. Bovendien heeft een monument aanzien.

Voor archeologische monumenten aangewezen door Rijk, Provincie of de gemeente zelf, geldt dat bij de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan geen regeling hoeft te worden opgenomen die voorziet in de bescherming van deze monumenten. Deze bescherming is immers al geregeld door, respectievelijk, de Monumentenwet, de provinciale of de gemeentelijke monumentenverordening.

1.5 Niet-beschermden monumenten: de AMK-terreinen

Vanaf 1994 zijn door de ROB en de provincies twaalf provinciale Archeologische Monumenten Kaarten (AMK's) vervaardigd, die samen een landelijk beeld geven. De AMK's geven per provincie een overzicht van alle bekende behoudswaardige archeologische terreinen. De kaart is bedoeld als een instrument voor het beheer en de bescherming van archeologische informatie die in de bodem bewaard is gebleven. Bij planologische beslissingen, zoals ontgrondingen, bodemsanering en aanleg van woonwijken, kan met behulp van de kaart rekening worden gehouden met archeologische waarden.

Op de Archeologische monumentenkaart (AMK) heeft Heerhugowaard twee archeologisch waardevolle terreinen. Dat zijn het molenland aan de Huygendijk en de historische kern van Veenhuizen (zie afb. 13 in bijlage 3).

Deze waarde zijn overgenomen op de beleidskaart van Heerhugowaard, waardoor de beleidskaart de AMK vervangt.

2. Archeologische monumentenzorg

De gemeente zal initiatiefnemers van bodemingrepen in zekere mate verplichten tot het doen van archeologisch (voor)onderzoek. Hoe dat werkt in de dagelijkse gemeentelijke praktijk komt in dit hoofdstuk aan de orde. Het belangrijkste aspect daarbij vormt het onderzoekstraject en welke beslissingen op welke momenten de gemeente daarbij neemt. Tevens wordt uiteengezet hoe een procedurele koppeling gemaakt wordt tussen het onderzoekstraject en de vergunningverlening. Verder wordt aandacht geschonken aan de beleidsvoornemens ten aanzien van behoud en beheer van archeologisch waardevolle terreinen.

2.1 Kwaliteitsborging van archeologisch onderzoek

De initiatiefnemer van ruimtelijke ingrepen staat het vrij voor de uitvoering van archeologisch onderzoek zelf een erkend bureau te kiezen. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van de archeologische werkzaamheden die onder de opgravingsvergunning vallen. Dit toezicht is ondergebracht bij de afdeling archeologie van de Erfgoedinspectie. De uitvoerder van veldwerk dient een opgravingsvergunning te hebben en te voldoen aan het handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). De SIKB heeft een handleiding ontwikkeld over het kiezen van een archeologisch bedrijf.²

2.2 Gemeente als bevoegde overheid voor archeologie

In het Europese en landelijke archeologiebeleid staat behoud van archeologische resten voorop. Ook de gemeente is van mening dat de resten voor zover dat kan in de bodem (oftewel *in situ*) bewaard moeten blijven. Daartoe is het noodzakelijk te weten waar zich die resten bevinden. De beleidskaart die bij deze nota hoort, brengt de gebieden waar de kans groot is dat er zich resten bevinden in kaart. Deze kennis maakt het mogelijk de ruimtelijke plannen af te stemmen op die resten en ze zo te behouden. Soms is archeologisch onderzoek echter onvermijdelijk.

Het archeologische onderzoekstraject bestaat uit een paar stappen:

1. De regio-archeoloog die door de gemeente wordt ingehuurd, kan voor de gemeente en voor particulieren een gratis archeologische risicoanalyse doen. Op basis van deze quick scan op perceelsniveau geeft de archeoloog een formeel advies of archeologisch onderzoek wel of niet nodig is.

2. archeologisch bureauonderzoek (ABO),

Op basis van het bureauonderzoek wordt de gespecificeerde archeologische verwachting voor het betreffende plangebied opgesteld en kan worden aangegeven in welke mate de (mogelijk)

---

² www.sikb.nl (Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer). Op die site is de KNA te vinden, en allerlei handreikingen die handig zijn bij het beoordelen van archeologische producten en diensten. Ook is daar een reader te vinden over de juridische aspecten van archeologie.

aanwezige waarden door de planrealisatie schade zullen leiden. Op grond daarvan wordt in het rapport een advies voor eventuele vervolgstappen geformuleerd: verder archeologisch onderzoek of géén verder archeologisch onderzoek.

3. Inventariserend Veldonderzoek (IVO)

- 3.a verkennend,
- 3b. karterend,
- 3c. waarderend onderzoek.

Het doel van inventariserend veldonderzoek is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting, dat gebaseerd is op het bureauonderzoek. De verkennende fase van het inventariserend veldonderzoek heeft tot doel kansarme zones uit te sluiten en kansrijke zones van het plangebied te selecteren voor de volgende fase.

Na het karterend onderzoek wordt een Programma van Eisen opgesteld op basis waarvan het waarderend onderzoek moet worden uitgevoerd.

4a. Na het inventariserend veldonderzoek wordt vervolgens een Programma van Eisen opgesteld voor de laatste stap van het traject dat bestaat uit een opgraving. Het doel van opgraven is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

4b. Een uitzondering is het archeologisch begeleiden van grondroeringen. Dit houdt in dat een archeoloog bij het bouwrijp maken, slopen of wat voor grondwerkzaamheden dan ook, eventueel aangetroffen archeologische resten documenteert. Het werk loopt daardoor geen vertraging op. Voor een AB vereist de KNA ook een PvE.

Iedere onderzoeksstap resulteert (behalve de Programma's van Eisen) in een archeologisch rapport. Op grond van dat rapport beslist de gemeente of het onderzoekstraject al dan niet moet worden voortgezet. Indien mogelijk zal de gemeente beslissen dat verschillende stappen in één fase kunnen worden doorlopen en gerapporteerd of dat in voorkomende gevallen onderzoeksstappen kunnen worden overgeslagen. Het archeologisch onderzoekstraject vormt voor de gemeente dus tevens een besluitvormingstraject.

2.2.1 Selectiebesluit

Indien tijdens het inventariserend veldonderzoek een archeologische vindplaats wordt aangetroffen, dan richt de laatste fase van het inventariserend veldonderzoek zich op de waardering van de betreffende vindplaats. De waardering van een vindplaats leidt tot een selectieadvies. Het selectieadvies is een archeologisch inhoudelijk advies over de behoudwaardigheid van een vindplaats. Op basis van het selectieadvies neemt de gemeente een selectiebesluit.

In het selectiebesluit wordt door de bevoegde overheid gemotiveerd aangegeven welke gevolgen de onderzoeksresultaten hebben voor zowel de aangetroffen vindplaats als het voorgenomen plan. Bij een selectiebesluit wordt door het gemeentebestuur in eerste instantie gestreefd naar behoud in de bodem van een behoudwaardige vindplaats, bijvoorbeeld door planaanpassing of archeologievriendelijk bouwen.

Een selectiebesluit kan echter ook negatief uitvallen, hetgeen betekent dat de vindplaats naar het oordeel van de gemeente niet behoudwaardig is. Daarbij wordt besloten dat de aanwezige archeologische waarden ongedocumenteerd verloren mogen gaan.

De term selectiebesluit komt niet in de wet- en regelgeving voor. Het gemeentebestuur krijgt op grond van op grond van de te wijzigen monumentenverordening de bevoegdheid om aan een vergunning voorschriften te verbinden of om een vergunning te verlenen of weigeren.

2.2.2 Programma van Eisen en Plan van Aanpak

Een proefsleuvenonderzoek of opgraving behoort volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie te worden uitgevoerd op basis van een Programma van Eisen (PvE). In het PvE legt de gemeente de voorwaarden en eisen ten aanzien van de inhoudelijke vraagstelling (*wat* er moet worden onderzocht) en de praktische uitvoering (*hoe* het moet worden onderzocht) vast. Een PvE is 1 jaar geldig en dient volgens de KNA opgesteld te worden door een daartoe bekwaam senior-archeoloog.

De KNA vereist dat het Programma van Eisen wordt goedgekeurd door de bevoegde overheid, terwijl zij volgens de Nederlandse regelgeving daartoe niet verplicht is. Om de kwaliteitseisen conform de KNA te waarborgen zal de gemeente eisen dat het PvE ter goedkeuring aan haar wordt voorgelegd voordat met het proefsleuvenonderzoek of de opgraving wordt begonnen.

Indien het karterend onderzoek wordt uitgevoerd in plangebieden die groter zijn dan 1 hectare, stelt de gemeente de eis dat het Plan van Aanpak voor een dergelijk onderzoek ter goedkeuring aan de gemeente wordt voorgelegd.

Het Plan van Aanpak (PvA) is een concrete planning van het veldwerk en een beschrijving van de wijze waarop het onderzoek wordt uitgevoerd. Het voldoet aan een PvE indien aanwezig. Het PvA bevat een beredeneerde keuze van toe te passen methodiek(en).

De gemeente zal het PvE en PvA laten toetsen door een daartoe bekwaam en onafhankelijk senior-archeoloog. De gemeente beoogt daarmee de kwaliteitseisen conform de KNA te waarborgen en deskundig advies te garanderen. De goedkeuringsvereiste voor beide documenten zal door de gemeente bij verordening worden vastgelegd.

2.3 Gemeentelijke verordening voor archeologie

Met de gewijzigde Monumentenwet 1988 krijgt de gemeente de bevoegdheid enkele aspecten van de archeologische uitvoeringspraktijk bij verordening te regelen. Hiermee beoogt de wetgever gemeenten een instrument te geven om regie te voeren over archeologisch onderzoek dat in opdracht van de initiatiefnemer wordt uitgevoerd. De gemeente Heerhugowaard zal de bestaande monumentenverordening uitbreiden met een archeologiehoofdstuk waarin bepalingen ten aanzien van het Programma van Eisen en het Plan van Aanpak worden opgenomen. De gewijzigde verordening wordt vastgesteld door de raad.

2.4 Overleg- en beslismomenten

Aanvragen voor vergunningen en ontheffingen moeten worden getoetst aan de voorschriften van het betreffende bestemmingsplan [OF: de archeologieverordening]. De aanvrager (initiatiefnemer van bodemverstorende activiteiten) kan daarbij verplicht worden gesteld om de archeologische waarde van het terrein dat blijkens de aanvraag zal worden verstoord in

voldoende mate te laten vaststellen. Hoe het proces doorlopen wordt, is verbeeld in een beslisschema dat is opgenomen in bijlage 5.

2.5 Betredingsproblematiek bij archeologisch onderzoek

Bij het uitvoeren van veldonderzoek in een vroegtijdig stadium van het planproces is de medewerking van grondeigenaren van groot belang. Ondanks dat archeologische verkenningen meestal nauwelijks tot overlast leiden, wordt soms geen toestemming voor het betreden van terreinen gegeven. Om een dergelijke situatie te voorkomen, zal de gemeente op grond van de Monumentenwet de betredingstoestemming regelen in de APV.

2.6 De gemeente als opdrachtgever

De gemeente is niet alleen bevoegde overheid, maar in veel gevallen zelf initiatiefnemer van ruimtelijke ingrepen (bouw- en inrichtingsprojecten, infrastructuur, rioleringen en andere bodemverstorende activiteiten). In die gevallen is de gemeente zelf veroorzaker en dient zij - net als andere veroorzakers - archeologisch onderzoek uit te laten voeren. De gemeentelijke archeologische uitvoeringsprojecten zullen in concurrentie worden aanbesteed. Voor wat betreft waardestellend onderzoek en opgravingen vindt aanbesteding plaats op basis van een toereikend archeologisch Programma van Eisen.

2.7 Behoud en beheer van waardevolle terreinen

Voorwaarde voor succesvol behoud is het creëren van omstandigheden waardoor het (verdere) verval van archeologische waarden kan worden tegengegaan. Fysiek behoud kan door de gemeente onder meer worden gerealiseerd door een archeologisch waardevol terrein:

1. buiten ruimtelijke ontwikkelingen te houden;
2. aan te wijzen als archeologisch monument;
3. in te passen in de inrichting van het plangebied;
4. op archeologievriendelijke wijze te bebouwen;
5. met een grondlaag te bedekken;
6. of bij wijzigingen van het grondwaterpeil rekening te houden met het terrein.

In al deze gevallen kan het ook gaan om gedeelten van het terrein. In geval van de mogelijkheden 3 t/m 6 zal de gemeente zich door een daartoe deskundig archeoloog laten adviseren om tot een weloverwogen besluitvorming te komen, zodat behoud *in situ* zoveel mogelijk is gegarandeerd.

2.8 Toevalsvondsten

Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs kan vermoeden dat het archeologisch van waarde is, heeft krachtens de Monumentenwet de plicht de betreffende vondst zo spoedig mogelijk te melden. Dat dient formeel bij de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten te gebeuren (Monumentenwet art. 53), maar het kan ook bij het Provinciaal depot in Wormer. De melding van een toevalsvondst kan er in bijzondere gevallen toe leiden dat de rijksoverheid gelast de werken of werkzaamheden voor bepaalde of onbepaalde tijd geheel of gedeeltelijk stil te leggen ten behoeve van archeologisch onderzoek. De schade die hierdoor wordt veroorzaakt, wordt door het Rijk naar redelijkheid vergoed.

3. Archeologie in de gemeentelijke organisatie

In dit hoofdstuk wordt eerst aandacht geschonken aan afstemming en verdeling van taken en verantwoordelijkheden op het gebied van het archeologiebeleid binnen de gemeentelijke organisatie. Vervolgens wordt uiteengezet hoe archeologie kan worden ingezet voor erfgoedparticipatie en -educatie.

3.1 Ambtelijke ondersteuning en interne werkafspraken

Binnen de gemeente zal één medewerker optreden als coördinator van en aanspreekpunt voor zaken met betrekking tot de archeologische monumentenzorg. Hij of zij heeft tot taak het archeologisch monumentenzorgbeleid verder te ontwikkelen, vergunningaanvragen te behandelen en de uitvoering van benodigde archeologische werkzaamheden voor te bereiden en te begeleiden en in te passen in publieke en private uitvoeringsprojecten. Voor zaken waarvoor de expertise van een (senior-) archeoloog is vereist, wordt de regio-archeoloog van Cultureel Erfgoed Noord-Holland ingeschakeld via een strippenkaart en worden onderzoeksopdrachten aan erkende en bevoegde bedrijven en archeologen uitbesteed.

3.2 Erfgoededucatie en -participatie

Erfgoededucatie en -participatie vormt een onderdeel van de archeologische activiteiten in de gemeente, juist omdat archeologie in Heerhugowaard niet voor iedereen vanzelfsprekend is. Zodra de gelegenheid zich voordoet, zal ad hoc worden besloten of en hoe educatie en publieksbereik worden gerealiseerd. Naast het lopende educatieproject '3 meter onder zee' over het verleden van Heerhugowaard is dat een inspirerende kans leerlingen kennis te laten nemen van het verleden. Bureau Erfgoededucatie van Cultureel Erfgoed Noord-Holland³ heeft de archeologie-leskist 'Schatgraven en spoorzoeken. Aan de slag met archeologische vondsten' ontwikkeld. De gemeente kan scholen hierover informeren.

De mogelijkheden om speciale cultuurhistorische routes te realiseren worden gestimuleerd. Tijdens het volgen van de routes kunnen objecten en plekken in het landschap worden bezocht waaraan belangwekkende verhalen uit het verleden zijn verbonden.

3.3 Culturele planologie en archeologie

Culturele planologie betekent het inbrengen van zowel cultuurfactoren als cultuuractoren in ruimtelijke ordeningsprocessen. Factoren zoals de geschiedenis van de plek, de gebouwde en ongebouwde monumenten en de levende cultuur zoals gebruiken, verhalen en tradities kunnen interessante inspiratiebronnen zijn voor nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast worden actoren zoals (landschaps)architecten, stedenbouwkundigen, beeldende kunstenaars en vormgevers betrokken bij ruimtelijke ordeningsprocessen. Culturele planologie is geen verplichting, maar

---

³ Halverwege 2009 wordt Bureau Erfgoededucatie onderdeel van het provinciale steunpunt voor cultuureducatie.

heeft een inspirerende invloed op ruimtelijke inrichting: de kwaliteit van de stedelijke en landschappelijke omgevingen wordt vergroot én cultuurhistorische waarden blijven behouden. De provincie Noord-Holland heeft Cultureel Erfgoed Noord-Holland opdrachtgegeven gemeenten te ondersteunen bij ruimtelijke projecten waarbij culturele planologie een rol kan spelen.

4. Financiën ten aanzien van archeologie

In dit hoofdstuk wordt ter oriëntatie een indicatief overzicht gegeven van de kosten(posten) op het gebied van het gemeentelijk archeologiebeleid. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in projectgebonden kosten en meer algemene kosten. Verder komt aan de orde hoe de uiteenlopende kosten van het archeologisch onderzoek en het gemeentelijk beleid worden gefinancierd.

4.1 Het veroorzakersprincipe

Een belangrijk uitgangspunt van de gewijzigde Monumentenwet is het beschermen van archeologische waarden in de bodem zelf (in situ). Het belang van een archeologische opgraving en wetenschappelijk onderzoek is hieraan ondergeschikt. Waar mogelijk moet bij beoogde ruimtelijke ontwikkelingen worden gezocht naar alternatieve locaties of naar aanpassingen in het ontwerp. Dit vereist op gemeentelijk niveau een nauwe afstemming tussen de beleidsterreinen cultuur(historie), milieu en ruimtelijke ordening. Van initiatiefnemers tot ruimtelijke ontwikkelingen wordt verlangd dat zij in een tijdig stadium aangeven hoe met eventuele bodemverstorende ingrepen wordt omgegaan. Bij MER-plichtige projecten geldt een onderzoeksplicht.

Een tweede uitgangspunt is, dat de veroorzaker van een niet-vermijdbare verstering van het archeologisch erfgoed procedureel en financieel verplicht is een opgraving te laten verrichten. Deze opgraving, die op wetenschappelijk verantwoorde wijze moet worden verricht, omvat ook het beschrijven van de resultaten en het deponeren van de vondsten in een Depot voor Bodemvondsten. De kosten die hiermee gepaard gaan dienen te worden beschouwd als normaal ondernemersrisico en zullen niet op de (rijks)overheid afgewenteld kunnen worden (veroorzakersprincipe).

4.2 Excessieve kosten van archeologisch onderzoek

Bij strikte toepassing van het veroorzakersprincipe kan de realisatie van een project in gevaar komen door de hoogte van de archeologiekosten. Bij grote projecten zullen de kosten voor archeologie naar verhouding niet snel worden ervaren als excessief. Kleinschalige initiatieven, in zowel ruimtelijke als economische zin, daarentegen zullen eerder leiden tot archeologiekosten die niet in verhouding staan tot de totale stichtingskosten. In een dergelijk situatie is in de Monumentenwet (art. 42) vastgelegd dat indien het niet redelijk is de kosten volledig ten laste komen van de veroorzaker de gemeente dan de archeologiekosten van de veroorzaker gedeeltelijk zal compenseren (nadeelcompensatie). De gemeente beschikt over de beleidsvrijheid zelf te bepalen wat voor de betreffende projectontwikkelaar een redelijke bijdrage is. In Nederland wordt vaak een percentage van 5% van de bouwsom voor archeologie als redelijk beschouwd. Als de kosten dat percentage overstijgen kan een ontwikkelaar bij de gemeente een bijdrage vragen.

Wanneer de kosten die overblijven voor de gemeente nadat de verstoorder zijn redelijke deel heeft betaald de € 2,50 per inwoner overstijgen, kan de gemeente een aanvraag doen bij het Rijk voor deze excessieve kosten. De voorwaarden en regels die daarvoor geleden zijn

vastgelegd in het Besluit op de Archeologische Monumentenzorg (Bamz) en de Regeling Archeologische Monumentenzorg. Deze regeling is van kracht sinds 1 januari 2008 maar is van tijdelijke aard. De vergoedingsregeling op grond van de Bamz zal naar verwachting niet langer dan een jaar in werking zijn. In de nazomer 2007 hebben de rijksoverheid en de VNG namelijk een akkoord gesloten over de decentralisatie van specifieke uitkeringen. Concreet betekent het dat het geld dat gereserveerd is voor de specifieke uitkeringen in het Gemeentefonds is gestort. Voor wat betreft de specifieke uitkering excessieve kosten houdt dit in dat gemeenten niet meer een verzoek bij het Rijk kunnen in te dienen voor een vergoeding. Immers de gemeenten beschikken via het gemeentefonds zelf over een (deel van de) vergoeding. Er is geen bijzondere verdeelsleutel vastgesteld.

Omdat nog geen verwachting valt op te stellen voor de frequentie en de hoogte van het bedrag waarop aanspraak gemaakt zal worden, wordt de post 'excessieve kosten archeologisch onderzoek' opgenomen in de risicoparagraaf van de gemeentelijke begroting.

4.3 Kostenverhaal en de Grondexploitatiewet

In de "Grondexploitatiewet" – die in de nieuwe Wro is opgenomen en in 2008 in werking is getreden – worden kosten van archeologisch onderzoek op de zogenaamde 'kostensoortenlijst' gezet. Dit betekent dat deze kosten kunnen worden meegenomen in de exploitatie en dat kostenverhaal op ontwikkelaars mogelijk is. Deze kosten drukken dan op het bestemmingsplan- of projectgebied en worden volgens een bepaalde methodiek omgeslagen en in rekening gebracht. Genoemde wet is bedoeld als 'stok achter de deur'. Dit houdt in dat publiekrechtelijke kostenverhaal alleen nodig is als niet anderszins (via overeenkomst) is veilig gesteld dat kostenverhaal zal plaatsvinden.

4.4 Gemeentelijk archeologiebudget

De kosten voor het gemeentelijk archeologiebeleid kunnen niet volledig worden gedekt door bestaande gemeentelijke begrotingsposten of opname van archeologiekosten in gemeentelijke projectbegrotingen. Daarom wordt overwogen een gemeentelijk archeologiebudget in te stellen. Uit dit budget worden, voor zover er niet op andere wijze in kan worden voorzien, de diverse archeologiekosten bestreden. Op de eerste plaats kan het budget jaarlijks worden gevuld met gelden uit het gemeentefonds. In dit fonds doet de rijksoverheid jaarlijks stortingen ter vergoeding van de gemeentelijke uitvoeringslasten als gevolg van de herziene Monumentenwet. Daarnaast zou een deel van de legesheffing (op bouw-, sloop-, aanleg- en milieuvergunningen) en bijvoorbeeld Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV2-)gelden aan het budget kunnen worden toegevoegd.

Het benodigde budget voor de uitvoering van archeologische monumentenzorgtaken zal door de gemeente ten minste worden samengesteld uit onderstaande kostenposten.

- ◆ actualiseren van de Beleidskaart Archeologie (zie paragraaf 1.1);
- ◆ aanvullen van de Monumentenverordening ter bescherming van het bodemarchief (zie paragraaf 2.3);
- ◆ het aanpassen van de bouwverordening ten behoeve van het kunnen verplichten van archeologisch onderzoek (zie paragraaf 1.2);

- ◆ opstellen van een verordening met voorschriften ten aanzien van archeologisch onderzoek (zie paragraaf 2.3);
- ◆ maatregelen ten behoeve van het beheer van archeologisch waardevolle terreinen (zie paragraaf 2.7);
- ◆ in het zeldzame geval dat onderzoek gedaan moet worden naar aanleiding van een toevalsvondst (zie paragraaf 2.8);
- ◆ subsidie voor erfgoededucatie en -participatie (zie paragraaf 3.2);
- ◆ opvangen van excessieve kosten van archeologisch onderzoek (zie paragraaf 4.2);

4.5 Projectkosten

In het kader van de planvoorbereiding kan het nodig zijn het archeologisch onderzoekstraject te doorlopen. De kosten voor archeologisch (voor)onderzoek dienen dan ook van meet af aan te worden meegenomen in de begroting van het betreffende project of besluit. Van de kosten van archeologisch onderzoek is geen eenduidige indicatie te geven omdat deze afhankelijk zijn van vele factoren. Ten minste moet met onderstaande kostenposten in de projectbegroting rekening worden gehouden.

- ◆ bureauonderzoek;
- ◆ behoud in de bodem door planaanpassingen;
- ◆ schrijven of toetsen van Programma's van Eisen;
- ◆ advisering/directievoering (onder meer bij het laten toetsen van archeologische rapporten);
- ◆ inventariserend veldonderzoek (verkennend, karterend en waarderend);
- ◆ opgraving.

5. Implementatie van beleidsvoornemens

In dit hoofdstuk staan de actiepunten die de gemeente gaat ondernemen om haar beleidsvoornemens ten aanzien van de archeologische monumentenzorg te realiseren. De voornemens onder a en b zijn verplicht of vloeien logischerwijs uit verplichtingen voort, die onder c zijn facultatief en liggen meer in de lijn van erfgoededucatie en publieksvoorlichting.

A.

- intern protocol en werkprocedure opstellen om binnen de gemeentelijke organisatie het archeologisch monumentenzorgproces tijdig op te starten (paragraaf 3.1);
- intern protocol en werkprocedure opstellen om bij vergunningverlening en ontheffingsbesluiten het archeologisch monumentenzorgproces tijdig op te starten (paragraaf 3.1);
- tussen de afdelingen die een taak hebben op het gebied van de archeologische monumentenzorg werkafspraken maken (paragraaf 3.1);

B.

- het opnemen van de Beleidskaart Archeologie in het gemeentelijk Geografisch Informatiesysteem (paragraaf 1.2);
- verordening vaststellen ten behoeve van de bescherming van het bodemarchief totdat de bescherming is geregeld in de betreffende bestemmingsplannen (paragraaf 1.3);
- in de bouwverordening voorschriften ten behoeve van archeologisch (en bouwhistorisch) onderzoek opnemen (paragraaf 1.2);
- de mogelijkheden van regionale samenwerking voor archeologie onderzoeken;
- communicatiebeleid (gemeentelijke website, brochures, etc.) voeren op het gebied van archeologische monumentenzorg, zodat de consequenties van het gemeentelijk archeologiebeleid helder zijn voor kopers, eigenaren en gebruikers van onroerende zaken (paragraaf 4.1);
- het instellen van een gemeentelijke archeologiebudget (paragraaf 4.4).

C.

- de Archeologische Werkgroep Nederland (AWN), Werkgroep Waterhistorie Heer-Huygen-Waert en vergelijkbare verenigingen een plaats geven binnen het archeologiebeleid;
- de sector Stadsbeheer, afdeling Welzijn, Onderwijs en Cultuur op de hoogte brengen van de mogelijkheden archeologie te betrekken in het onderwijs
- de mogelijkheden onderzoeken om cultuurhistorische routes te realiseren, zoals de (kano)route Overhaal Broekhorn en de fietsroute 'Van Veenhuizen tot Vinex';
- de mogelijkheden verkennen een (permanente) presentatie te realiseren over archeologie in Heerhugowaard, bijvoorbeeld in het Poldermuseum of in het Park van Luna.

Begrippenlijst

ABO: Archeologisch Bureau Onderzoek.

Archeologie: Historische wetenschap die zich ten doel stelt inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen uit het verleden door middel van het systematisch opsporen en interpreteren van materiële overblijfselen die in of boven de grond bewaard zijn gebleven.

Archeologisch erfgoed: alle overblijfselen, voorwerpen en andere sporen van de mens uit het verleden, in en op de bodem waarvan het behoud en de bestudering relevante archeologische kennis oplevert. Hiertoe behoren in principe resten van bouwwerken, gebouwencomplexen, aangelegde terreinen, roerende zaken, monumenten van andere aard, alsmede hun context, zowel op het land als onder water.

ARCHIS: landelijk archeologisch informatiesysteem dat wordt beheerd door de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

Beeldkwaliteitsplan: onderdeel van de ruimtelijke onderbouwing van een bestemmingsplan of projectbesluit waarin expliciet aandacht wordt besteed aan de relatie tussen een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling en bestaande karakteristieken van een gebied.

Begeleiding: de registratie van vondst- en spoorgegevens van een vindplaats, zonder dat daarbij sprake is van het aanleggen van sleuven of putten, uitgevoerd tijdens bodemverstorende activiteiten die om niet-archeologische redenen plaatsvinden en waar gegronde redenen zijn om aan te nemen dat archeologische waarden aanwezig zouden kunnen zijn; tijdens deze werkzaamheden mogen de grondsporen niet worden uitgegraven, want dan is er sprake van een opgraving.

Bevoegde overheid: de overheid die besluiten neemt over de selectie van behoudwaardige monumenten, die Programma's van Eisen voor archeologische werkzaamheden laat opstellen en goedkeurt en die rapportages beoordeelt; vanwege de samenhang tussen archeologie en ruimtelijke ordening zal dat meestal de gemeente zijn.

Bodemarchief: dat deel van het archeologisch erfgoed onder het maaiveld.

Bureauonderzoek: het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omfattende de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit daarvan.

Cultuurhistorie: onderzoekt de menselijke samenleving uit het verleden aan de hand van fysieke verschijnselen in het landschap (historisch bouwkundige waarden, historisch geografische waarden, archeologische waarden).

Cultuurhistorische waardenkaart: kaart van de Provincie Noord-Holland waarop de waardevolle archeologische, historisch geografische en historisch (steden)bouwkundige elementen zijn aangeduid. Deze kaart is geen beleidskaart maar signaleert en informeert en is bedoeld als bron van inspiratie in de ruimtelijke ontwikkeling. De kaart is per definitie incompleet.

Definitief opgravend onderzoek (DO): definitieve archeologische ontsluiting van een vindplaats met als doel de informatie te verzamelen en vast te leggen die nodig is voor het beantwoorden van de in het Programma van Eisen verwoorde onderzoeksvragen en het behalen van de onderzoeksdoelstelling.

Directievoering: aansturen van wegens planontwikkeling noodzakelijk archeologisch veldwerk, waarbij de kaders van tijd, geld en archeologische kwaliteit worden bewaakt.

Druipland: binnengedijkt moerasachtig rietland in Heerhugowaard.

Historische geografie: Historische wetenschap die de wijze bestudeert waarop het cultuurlandschap in de loop van de tijd is ontstaan en zich heeft ontwikkeld, via analyse van de hiervoor kenmerkende bestanddelen in hun ruimtelijke samenhang.

Historische (steden)bouwkunde: valt uiteen in: architectuur- en bouwhistorie.

Inventariserend veldonderzoek (IVO): door middel van waarnemingen in het veld verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting gebaseerd op het bureauonderzoek.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie: in de archeologische beroepsgroep geldende normen en kwaliteitseisen voor uitvoeringswerkzaamheden, zoals door het College voor de Archeologische Kwaliteit vastgelegd in een handboek.

Programma van Eisen (PvE): door een blijkens het beroepsregister daartoe gekwalificeerd archeoloog op basis van het selectiebesluit opgestelde kennisgeving van de bevoegde overheid aan de initiatiefnemer, waarin probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats worden gegeven alsmede formulering van de daaruit af te leiden eisen met betrekking tot het uit te voeren werk.

Selectiebesluit: een gemotiveerd besluit van de bevoegde overheid tot het al dan niet behouden van een bepaalde archeologische waarde, gebaseerd op een selectieadvies en leidend tot het al dan niet, of onder voorwaarden, verlenen van een vergunning.

Literatuurlijst

- *Atlas van Historische Topografische Kaarten Noord-Holland. Bladen van de Chromo-topografische Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden schaal 1:25.000, 1894 - 1923*, Landsmeer, 2003
- Bakker, H. de, en J. Schelling, 1989: *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Wageningen.
- Berg, M.W. van den, 1993: *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50 000*.
- Kaart van de Heerhugowaard. Uit: J.A. Colom, *De vyerige colom. Verthonende de 17 Nederlandsche Provintien* (1660).
- Brouwer, T. en Th. Hanou, 2003: *Archeologie en bestemmingsplannen. Juridisch-planologische mogelijkheden voor de bescherming van archeologische waarden*. [Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten] Utrecht.
- College voor de Archeologische Kwaliteit, *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.1
- *Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1849-1859* (Wolters-Noordhoff), Groningen, 1992
- Gemeente Heerhugowaard, 1998: *Monumenten in het Groen* (samenstelling: de Monumentencommissie), Haarlem.
- Ginkel, E. van en A. Cruysheer, 2003: *Archeologie Leidraad 2: Archeologie Presenteren, Ervaringen, voorbeelden, adviezen en kosten*, Den Haag.
- Groenewoudt, B.J., 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: Een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*, Nederlandse Archeologische Rapporten 17, Amersfoort.
- Kienhuis, H.I., 2001: "Het verhaal van kosten van archeologisch onderzoek." In: *De Gemeentestem* 151, p. 453-459.
- Komen, H., 2001: *Droge voeten op vrije grond. De geschiedenis van West-Friesland en kennemerland in vogelvlucht*.
- Leusen, M. van, J. Deben, D.P. Hallewas, P.A.M. Zoetbrood, H. Kamermans, Ph. Verhagen, 2002: *Predictive modelling for archaeological heritage management in the Netherlands, Baseline report*.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2002: *Structuurschema Groene Ruimte 2. Samen werken aan groen Nederland*.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 2001: *Beleidsregels van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, dr. F. van der Ploeg, met betrekking tot de wijze waarop de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gebruik maakt van zijn bevoegdheid als bedoeld in artikel 39 van de Monumentenwet 1988 (Beleidsregels opgravingsbevoegdheid)*. Den Haag.
- Provincie Noord-Holland, 2000: *Notitie Toepassing van artikel 19 lid 2 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (nieuw)*. Haarlem.
- Provincie Noord-Holland, 2005: *Streekplan Noord-Holland Noord*. Haarlem.
- Provincie Noord-Holland 2003: *Nota Cultuurhistorische regioprofielen*, Haarlem.

- Provincie Noord-Holland, Leidraad Provinciaal Ruimtelijk Beleid [website: www.Noord-Holland.nl]
- Provincie Noord-Holland, 2008: *Cultuur op de kaart, Provinciale cultuurnota Noord-Holland 2009-2012*, Haarlem.
- Provincie Noord-Holland, Directie Beleid Sector Ruimtelijke Inrichting, 2006: *Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland*, Haarlem.
- Provincie Noord-Holland, 2004: *Aardkundige monumenten in de provincie Noord-Holland* (opgesteld door De Straat Milieu-adviseurs B.V.).
- Provincie Noord-Holland, 2004: *Actualisatie intentieprogramma bodem-beschermingsgebieden*.
- Rappol, M. / C.M. Soonius (eds.), 1994: *In de Bodem van Noord-Holland. Geologie en Archeologie*, Amsterdam.
- Reh, W., C. Stenbergen, D. Aten, 2005: *Zee van land. De droogmakerij als atlas van de Hollandse landschaparchitectuur*.
- Schilstra, J.J., 1981: *De Heerhugowaard. De geschiedenis van de Huygenwaert*. Heerhugowaard.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom en M. Verbruggen, 2004: *Prospectief boren. Een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie*. Amsterdam.
- Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2004 (29259), *Wijziging van de Monumentenwet 1988 en enkele andere wetten ten behoeve van de archeologische monumentenzorg mede in verband met de implementatie van het Verdrag van Valletta (Wet op de archeologische monumentenzorg). Nota naar aanleiding van het verslag*.
- Wieberdink, G.L., 1989: *Historische Atlas van Noord-Holland. Chromotopografische kaart des Rijks 1:25.000*. Den IJp.
- www.molendatabase.nl
- www.molendatabase.org

Bijlage 1 Rijks- en provinciaal archeologiebeleid

Rijksbeleid

Monumentenwet

De Wet op de Archeologische Monumentenzorg –die op 1 september 2007 van kracht is - is een wijzigingswet door middel waarvan de implementatie van het Verdrag van Valletta in de Monumentenwet 1988 is vastgelegd. In de herziene Monumentenwet is de zorgplicht verder uitgewerkt. De veroorzaker van een niet-vermijdbare bodemverstoring moet de gemeente een onderzoeksrapport voorleggen, waarin de waarde van het archeologisch erfgoed in het plangebied is vastgesteld. Het college kan op basis van dat rapport bepalen of de ontheffing of vergunning, met óf zonder voorschriften kan worden afgegeven. Als behoudwaardige archeologische resten zijn aangetroffen, is het voorschrift bijvoorbeeld dat aanvullend archeologisch onderzoek of planaanpassing moet plaatsvinden.

Sinds oktober 2001 is de archeologische markt opgesteld voor commerciële uitvoerders. In het Besluit archeologische monumentenzorg zijn voorwaarden gesteld waaraan een uitvoerder dient te voldoen. Een Centraal College van Deskundigen Archeologie adviseert over de geschiktheid van uitvoerders en de Erfgoedinspectie Archeologie oefent het feitelijk toezicht uit op deze uitvoerders. Als norm wordt de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) te gehanteerd.

De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) heeft zich vooruitlopend op de Wet op de Archeologische Monumentenzorg ontwikkeld tot nationaal kenniscentrum. De kenniscentrumfunctie die betrekking heeft op informatieverwerking en het beschikbaar stellen daarvan is in de wet vastgelegd. Het **Archeologisch InformatieSysteem** (ARCHIS) van de rijksoverheid maakt het beter mogelijk om kaarten met archeologische verwachtingen te ontwikkelen.

- Het Rijk kan bij (dreigende) schade aan archeologische monumenten werken stilleggen, of voorschriften hiervoor geven (evt. schade wordt door Rijk vergoed).
- Het Rijk kan betreding (incl. opgravingen) van terreinen afdwingen t.b.v. archeologische monumentenzorg (evt. schade wordt door Rijk vergoed).
- Het Rijk kan opgravingsvergunningen verlenen indien de aanvrager heeft aangetoond bekwaam te zijn tot het doen van opgravingen.
- Indien de minister daartoe bepaalt, is het Rijk eigenaar van scheepsarcheologische vondsten en van vondsten die zijn opgegraven buiten gemeentelijk grondgebied.
- Het Rijk is bevoegd vondsten van provincie of gemeente in beheer te geven aan een museale instelling (binnen 6 maanden na melding eerste bevindingen van de opgraving).
- Het Rijk heeft meer keuzemogelijkheden gekregen voor maatregelen rond vergunningverlening betreffende wettelijk beschermde archeologische monumenten.

Provinciaal beleid

Rol van de Provincie bij uitvoering van de Monumentenwet

Geheel in lijn met de Monumentenwet dient de archeologische monumentenzorg deel uit te maken van de integrale afwegingen met betrekking tot het gebruik van de ruimte. Onderkenning van de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische monumenten in de fase van de ruimtelijke planvorming is de meest efficiënte wijze om archeologische waarden te kunnen ontzien. Mede hierom wordt van de Provincie verwacht dat zij strenger gaat toezien op de integratie van het archeologische proces in ruimtelijke ordeningsprocedures. Het eigen gebiedsgerichte cultuurhistorisch beleid vormt daarbij een belangrijk uitgangspunt. Daarnaast kan de Provincie overgaan tot het aanwijzen van archeologische attentiegebieden. Het gaat hierbij om gebieden die archeologisch waardevol zijn of naar verwachting archeologisch waardevol kunnen zijn.

Daarnaast vervult de Provincie een wettelijke taak bij het archiveren en bewaren van archeologische vondsten uit opgravingen in het provinciale depot voor bodemvondsten.

Bij het verlenen van een ontgrondingsvergunning is de Provincie in de meeste gevallen de bevoegde overheid die gemeenten de verplichting kan opleggen tot het onderzoeken van archeologische waarden. Eveneens is de Provincie vaak de bevoegde overheid bij MER-plichtige projecten en kan mede bepalen welke archeologische inpassingsmaatregelen genomen dienen te worden. Voor al deze zaken is het van belang dat tussen de gemeenten en de Provincie, op vergelijkbare wijze als voor milieuaspecten als bodem, geluid en water, een regulier overleg tot stand wordt gebracht.

Provinciaal archeologisch beleid

Het archeologisch beleid van het provinciaal bestuur van Noord-Holland is vastgelegd in het Cultuurconvenant tussen het Rijk en de Provincie Noord-Holland, de Provinciale Cultuurnota Cultuur op de kaart 2009-2012, het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, de Gedragslijn Compensatie en het Streekplan Noord-Holland (verdeeld in een plan voor regio Noord en Zuid). Het beleid is enerzijds gebaseerd op wettelijke verplichtingen, anderzijds op autonoom cultuurhistorisch provinciaal beleid. Het beleid richt zich op het leesbaar houden van de niet compleet beschreven ontwikkelingsgeschiedenis van het westen van Nederland. Daarbij dient de samenleving te profiteren van het archeologisch erfgoed, onder meer door het beter herkenbaar en toegankelijk maken en het toepassen als inspiratiebron. Het doel wordt bereikt via "behoud door ontwikkeling", in de praktijk betekent dit doorgaans vooral "behoud door versterking". Dit houdt in dat bepaalde objecten of patronen in een gebied weer beter leesbaar worden gemaakt, waarbij geplande activiteiten in een bepaald plangebied vaak het aanknopingspunt vormen.

Zowel in de eigen ruimtelijke plannen als in de door de Provincie te toetsen plannen van derden wordt het behoud in de bodem van archeologische waarden als afwegingscriterium meegenomen. Indien behoud in de bodem niet mogelijk is, dient door onderzoek de archeologische informatie te worden veilig gesteld.

Provinciaal Ruimtelijk Ordeningsbeleid – het streekplan

Op grond van artikel 2.2 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening kunnen Provinciale Staten voor één of meer gedeelten van de Provincie een streekplan vaststellen. Begin 2003 is het Streekplan Noord-Holland Zuid en begin 2005 het Streekplan Noord-Holland Noord vastgesteld. Hierin worden de toekomstige ontwikkelingen in het gebied op hoofdlijnen aangegeven tot ongeveer 2030. Het streekplan is het toetsingskader voor het college van Gedeputeerde Staten bij goedkeuring van bestemmingsplannen. De gemeente valt onder het streekplan Noord-Holland Noord. Het streekplan komt in de nieuwe Wro te vervallen en wordt vervangen door een Structuurvisie, die door het Rijk, Provincie en gemeente kan worden opgesteld.

Cultuurnota 2009-2012

Het provinciaal cultuurbeleid is voor deze cultuurperiode vastgesteld en is op 17 november 2008 voorgelegd aan Provinciale Staten. Op 11 maart 2008 hebben Gedeputeerde Staten een kadernota vastgesteld. Deze cultuurnota heeft de benaming "Cultuur op de Kaart" en is de opvolger van de nota Cultuur Verbindt 2005-2008.

De thema's in de nieuwe cultuurnota zijn:

- Levend verleden, met als doel het behoud en het promoten van Noord-Hollands erfgoed;
- Genieten en meedoen, doelstelling is meer bezoekers en bewoners actief en passief laten deelnemen aan cultuur;
- Mooi Noord-Holland, met als doel het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland door de inzet van culturele en cultuurhistorische waarden.

Cultuurhistorische Waardenkaart

De Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW-kaart) van de Provincie Noord-Holland levert relevante gegevens over belangrijke cultuurhistorische waarden op provinciale schaal. Deze kaart is in 2000-2002 in samenwerking met gemeenten, water- en hoogheemraadschappen, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, het Nationaal Contact Monumenten en de Vereniging van Noord-Hollandse Gemeenten opgesteld. De digitale kaart bevat informatie over de cultuurhistorische elementen en structuren, hun waardering en de beleidsmatige consequenties van de waarden. Voor elk van de drie cultuurhistorische disciplines (historische (steden)bouwkunde, historische geografie en archeologie) is een indicatieve kaartlaag samengesteld.

Hoewel deze Cultuurhistorische Waardenkaart zeker niet volledig is, omdat hij geen gemeentelijke cultuurhistorische waarden bevat en slechts de bekende en gewaardeerde archeologische vindplaatsen weergeeft, geldt deze toch als een inspiratiebron voor een integraal ruimtelijk kwaliteitsbeleid (streekplan/structuurvisie of bestemmingsplan). Door de signalerende functie heeft de kaart tevens een beschermende werking. De CHW-kaart is geen beleidskaart maar bij nieuwe ontwikkelingen moet wel rekening worden gehouden met de aangegeven waarden door ze optimaal te integreren in toekomstig ruimtelijk beleid. De CHW-kaart kent een beperking doordat deze nog niet verder is bijgewerkt.

Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie

In navolging op de Cultuurhistorische Waardenkaart heeft de Provincie in 2002 de Cultuurhistorische Regioprofielen Noord-Holland opgesteld. Dit profiel is de ontbrekende schakel

tussen enerzijds de Cultuurnota, waarin de hoofdlijnen van beleid staan verwoord, en anderzijds de Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland, een inventarisatie/catalogus van bestaande cultuurhistorische waarden. De Cultuurhistorische Regioprofielen zijn door de Provincie samengevoegd met de Landschapskatern tot het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie.

In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie staat in teksten en op kaarten aangegeven waarmee op het gebied van landschap en cultuurhistorie rekening is te houden bij nieuwe ontwikkelingen en wat aangrijpingspunten kunnen zijn voor meer kwaliteit bij de planvorming. De Provincie staat een ontwikkelingsgerichte benadering voor (behoud door ontwikkeling), met behoud van kwaliteit en het ontwikkelen van nieuwe kwaliteit. De ontwikkelingen moeten zodanig worden uitgewerkt dat de geschiedenis van het landschap leesbaar blijft. Het beleidskader is enerzijds een vertrekpunt voor partijen die betrokken zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen, zoals gemeenten, ontwikkelaars en ontwerpers. Anderzijds is het ook voor de Provincie het kader waaraan plannen worden getoetst. De nota biedt handvatten voor het opstellen van beeldkwaliteitsplannen, bestemmingsplannen en projectbesluiten en vormt daarnaast met het streekplan het toetsingskader voor die beeldkwaliteitsplannen en bestemmingsplannen.

In 2007 is de 'Gedragslijn voor compensatie bij verlies van natuurlijke en landschappelijke waarden' vernieuwd. Hierin is vastgelegd dat de Provincie zal overgaan tot compensatie bij substantiële aantasting ten gevolge van ruimtelijke claims van natuur-, landschaps- en recreatiewaarden, bodembeschermingsgebieden (aardkundige monumenten) en objecten met grote cultuurhistorische waarden, waaronder archeologische objecten, voor zover de beschermenswaardigheid daarvan is aangeduid in het streekplan, een EG richtlijn, dan wel voortvloeit uit rechtstreeks werkende internationaalrechtelijke regelgeving. Daarbij wordt primair naar fysieke compensatie gestreefd, en voor zover dat niet mogelijk is naar financiële compensatie. De gedragslijn is van toepassing op zowel eigen provinciale projecten en het ontwerpen van streekplannen, als op besluiten van derden waaraan de Provincie medewerking verleent.

Bijlage 2 Ontstaansgeschiedenis

2.1 Inleiding

Wie zich verdiept in de geschiedenis van Heerhugowaard zal snel onder de indruk zijn van de strijd van de mens tegen het allesoverheersende water. En het is intrigerend dat Heerhugowaard afwisselend water, land, water en weer land was. Zo zijn, net als in de omgeving, de veenpakketten die 4000 jaar geleden in veenmoerassen ontstonden, vanaf de Vroege Middeleeuwen ontgonnen om er agrarische activiteiten te kunnen bedrijven. De gevolgen van die grootschalige veenontginningen waren niet te overzien. Door de lage kwetsbare dijken en stormvloeden in de 12e en 13e eeuw ontstonden de meren in Noord-Holland. De Heerhugowaard met een oppervlakte van ongeveer 3500 hectare was een van de grootste meren.

Dankzij molens en dijken werd het land zo'n 400 jaar later herwonnen van de zee, maar dan blijkt de grond onvruchtbaar en al 50 jaar later wordt overwogen de zee weer vrij toe te laten in de Heerhugowaard. De Staten houden dat plan tegen en nu zo'n 360 jaar later bloeit en groeit de stad als nooit tevoren. Met de Stad van de Zon en het Park van Luna is er weer volop water in Heerhugowaard. In deze bijlage wordt de roerige geschiedenis, en de sporen daarvan, uiteengezet.

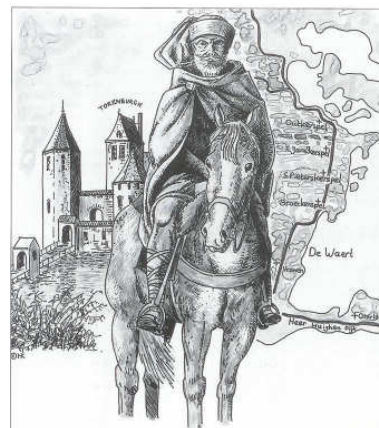
Wie was Heer Hugo?

Dat is niet bekend, twee Westfriese Hugo's komen in aanmerking:

Hugo van Assendelft was grootgrondbezitter in West-Friesland en had behoorlijk wat aanzien, wat blijkt uit zijn aanstelling als baljuw (een overheidsfunctie) namens de graaf van het Hoogwouder of Overleeker ambacht (nu Vier Noorderkoggen). Bovendien was deze Hugo kasteelheer van Medemblik.

Of was het **Hugo van Akersloot**. Deze Hugo kennen we uit een bron uit 1163 en is vermoedelijk vernoemd naar het kasteel in Akersloot. Volgens de abt van Egmond heeft Hugo een dijk hersteld. Omdat hij grond bij Schagen had, zou hij belang hebben gehad bij de Huigendijk.

Het ziet ernaar uit dat de Huigendijk vernoemd is naar Hugo van Akersloot, want het bestaan van de eerste Hugo is nooit aangetoond.

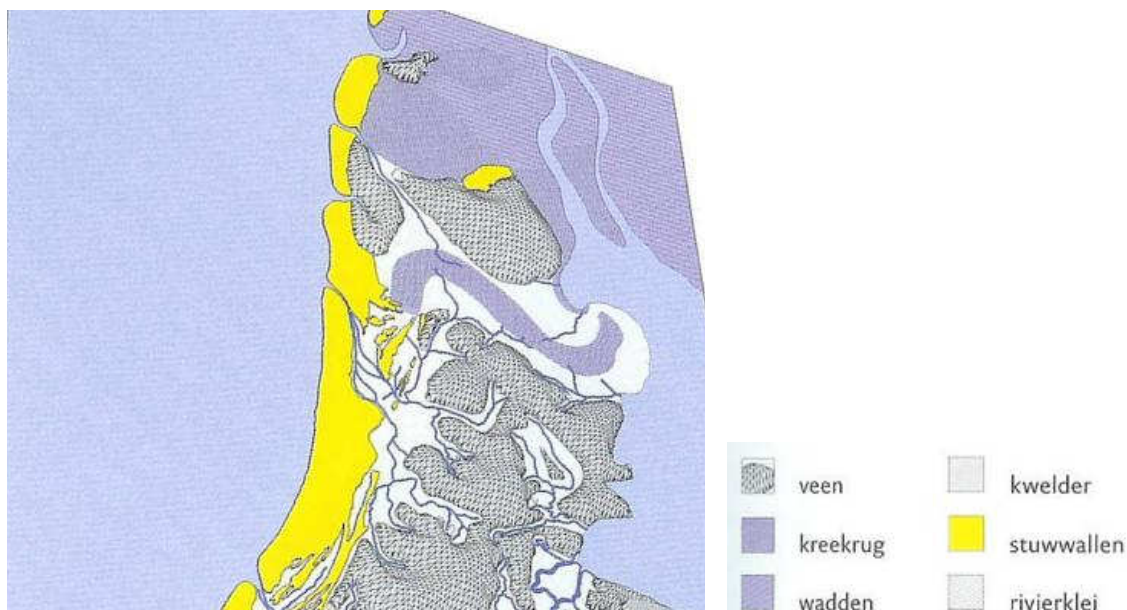

Afb. 1 Heer Hugo (illustratie: Henk Komen).

2.2 Algemene ontstaansgeschiedenis

Duizenden jaren geleden was het Nederlandse kustgebied een rivierdelta. Het landschap kreeg vorm door de afwisseling van IJstijden en warmere perioden. In de laatste IJstijd, die ongeveer 10.000 jaar geleden eindigde, was de zeespiegel zeer laag. Engeland was op dat moment verbonden met het vasteland van Europa, de Noordzee lag droog. Zodra de ijskappen begonnen te smelten steeg de zeespiegel snel. Gelijktijdig met de zeespiegelstijging steeg het grondwater en ontstonden gunstige condities voor veengroei. In grote delen van West-Nederland ontwikkelde zich het zogenaamde Basisveen.⁴

Afb. 2 Model van de veenkoepel van het Hollandveen.

De directe invloed van de zee werd in West-Nederland merkbaar vanaf ca. 7000 voor Chr. toen er een wadden- en kweldergebied ontstond. Kreeken en geulen drongen tot diep in het achterland door waarbij zand en klei werd afgezet.

Zo'n 5000 jaar geleden werd de huidige kustlijn van Nederland gevormd. Vanaf dat moment nam de zeespiegelstijging af. De zee kreeg tijd om zand af te zetten aan de kust, waardoor een reeks strandwallen ontstond. Dat waren noord-zuid lopende ruggen die het achterland ten oosten van de strandwallen van de zee afsloot. Op de strandwallen werd zand gestoven, waardoor duinen aangroeiden. Zo ontstond achter het strandwallengebied een lagune waar veen groeide. Deze metersdikke veenlaag was het zogenaamde Hollandveen en bedekte het grootste deel van de Noord-Holland.

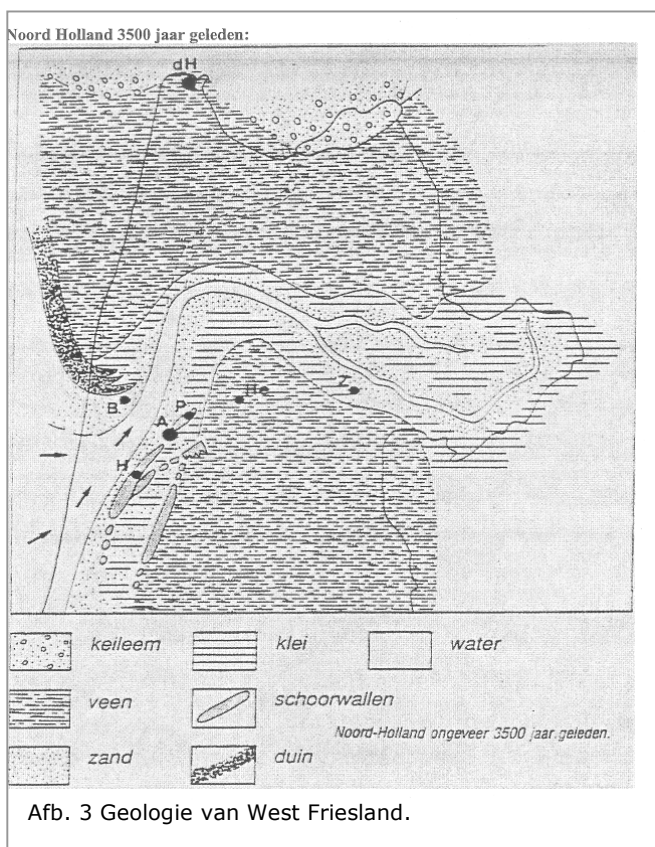
---

⁴ In Heerhugowaard ligt dit basisveen op circa 10 meter diepte.

De geulen en kreken in West-Friesland

Een aantal zeegaten tussen de strandwallen gaf de zee toegang tot deze lagune, zoals het Zeegat van Bergen dat in de riviermonding van de Overijsselse Vecht was ontstaan. Achter het Zeegat van Bergen liep een bijna 100 km lange getijdengeul door West-Friesland tot aan de omgeving van Schokland. De zee zette het zand en de klei af in het gebied, maar er was onvoldoende sediment om dit gehele getijdengebied te vullen, zodat aan de oostzijde een meer ontstond.

Terwijl zich vanaf zo'n 4000 jaar geleden in het gehele kustgebied veen vormde, bleef het gebied achter het Zeegat van Bergen – het huidige West-Friesland – sterk onder invloed van de zee staan. De landschappen die door eb en vloed zijn ontstaan, worden getijdenlandschappen genoemd.

Dit geulensysteem van West-Friesland werd door de zeestroom gevoed. Vanuit de zeegaten werd zand en klei tweemaal per etmaal met de vloedstroom aangevoerd en vervolgens in en langs de geulen afgezet. Als het water van een kreek (een aftakking van de hoofdgeul) als gevolg van getij buiten de oevers trad, dan werden ook daar zand- en kleideeltjes afgezet. De relatief zware en grote zanddeeltjes bezonken als eerste en werden afgezet in de bedding en aan de oevers van de kreken. Tijdens de afname van de stroomsnelheid in de uitgestrekte achterliggende kommen werd het water snel rustiger en bezonken steeds fijnere kleideeltjes. Door deze sortering van de afzettingsdeeltjes in klinkgevoelige kleien en nauwelijks inklinkende zanden liggen de kommen daarom lager dan de kreekoevers, waardoor zogenaamde oeverwallen ontstonden. Als gevolg van dichtslibbing verlandden de

kreekbeddingen op den duur. Doordat de zandige oeverwallen en geulvullingen minder inklinken dan de kleiige komgebieden, kwamen zij naarmate de tijd verstreek tezamen als kreekruigen steeds hoger in het landschap te liggen.

De geulen verlegden zich meerdere malen. In eerste instantie (3200 tot 3000 voor Chr.) liep een geul vanuit het zeegat naar het noorden; onder andere door Heerhugowaard, vanuit het

noorden langs de Frik en richting het zuiden door Veenhuizen.⁵ Tussen 3000 en 2200 voor Chr. was die aftakking dicht en liep er een nieuwe zijtak van zuid naar noord door Heerhugowaard. Om precies te zijn was de loop door de Broekhornpolder, richting het noorden door Sportpark De Vork en door Veenhuizen.

Na 2200 voor Chr. liep de geul niet meer door Heerhugowaard, maar noordelijker in een zuid-west georiënteerde S-bocht (zie afb. 3). In deze periode rukte ook de veengroei op vanuit verschillende kanten.

Rond 1200 voor Chr. sloot het zeegat zich aan de kust. Het krekensysteem bleef daarna als een systeem van zandige ruggen in de bodem bewaard. Over deze zand- en kleiafzettingen groeide veen onder invloed van het natter wordende milieu in het gebied.

Door die vernatting ontstond een veenmoeras dat onderdeel was van een groter moerassig gebied, dat zich uitstrekte van Texel tot het huidige Zeeland en van de strandwallen tot in Overijssel. In een drassig milieu en onder de waterspiegel gaat de ophoping van het dode plantenmateriaal sneller dan de afbraak daarvan, waardoor veen wordt gevormd. Laagveen is gevormd in een (relatief) voedselrijk milieu. Als het veen tijdens de vorming boven het grondwaterniveau uitkomt dan wordt het weer afgebroken. Boven op zulk laagveen kunnen plantengemeenschappen, die voedselrijkdom mijden, hun kans grijpen en kan het hoogveen worden gevormd. Het hoogveen is grotendeels opgebouwd uit planten die voor hun groei afhankelijk zijn van regenwater, waardoor – onder doorgaande groei – metershoge veenkoepels in het landschap kunnen ontstaan. Mogelijk vormde zich in West-Friesland plaatselijk hoogveen bovenop het laagveen. De veenmoerassen werden doorsneden door veenrivieren, vaak de erfenis van de geulen en kreken van het West-Friese estuarium die ook van oorsprong al voor de afwatering zorgden.

Bewoning in het Neolithicum en de Vroege Bronstijd

Mogelijk vestigden de eerste bewoners in Heerhugowaard zich in het Neolithicum (oftewel de Nieuwe Steentijd). Deze mensen leefden aanvankelijk vooral van wat de natuur hen bood en bedreven op kleine schaal landbouw en veeteelt. Daarnaast vulden zij hun voedselspectrum aan met het vangen van vis en wild en het verzamelen van schelpen en noten.

Door de vernatting en veengroei in de Vroege Bronstijd, de periode tussen 3500 en 2000 jaar voor Chr., werd het gebied minder geschikt voor menselijke bewoning. De vernatting was het gevolg van de stagnerende afwatering van vooral de noordelijke geul (zie hierboven).

In de Midden en Late Bronstijd (1800 tot 800 jaar voor Chr.) vond de bewoning vooral plaats op smallere ruggen en op de zavelige delen van brede ruggen. In de omgeving van Heerhugowaard, zoals tussen Gouwe en Hoogwoud, zijn deels verstoorde vindplaatsen uit die periode aangetroffen. Ook ten zuiden en ten oosten van Spanbroek zijn enkele vindplaatsen gevonden. In Heerhugowaard zullen dergelijke sporen door erosie veroorzaakt door het water van de Heerhugowaard verloren zijn gegaan.

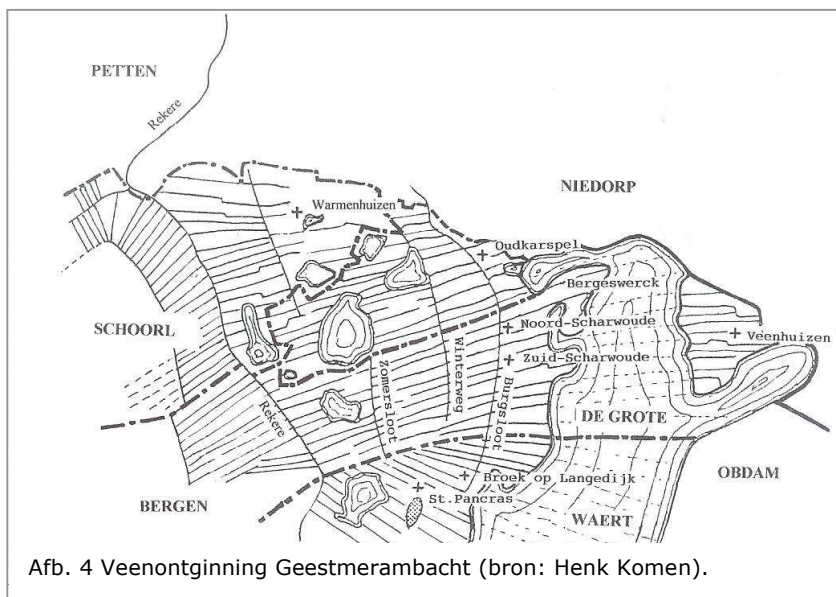
⁵ De in dit deel gebruikte plaats- en gemeentenamen duiden op de huidige situatie.

Uit onderzoek aan de Bevelandseweg blijkt dat 3200 tot 2950 voor Chr. sprake was van een wadachtige omgeving die te nat was om te bewonen. Daarna was er tot 2200 voor Chr. hoogveen gegroeid wat ook niet gunstig is voor bewoning. In de Middeleeuwen was het veen verdwenen door de grootschalige veenontginningen en werd bewoning weer mogelijk.⁶

2.3 Veenontginning

Middeleeuwen (500-1500 na Chr.)

In de tijd van de veengroei was van menselijke aanwezigheid in het gebied dus niet of nauwelijks sprake. Dit veranderde pas weer in de Vroege Middeleeuwen, vanaf 700 na Chr. Vermoedelijk werd het veengebied ten zuiden van Texel al vanaf de 8e eeuw eerst op kleine en later op grotere schaal in gebruik genomen door de mens. De veenontginningen breidden zich in vrij snel tempo naar het zuiden toe uit. Vanaf dat moment is West-Friesland permanent bewoond geweest. Naar aanleiding van de kartering van de jaren tachtig door RAAP⁷ werd de hypothese geformuleerd dat de eerste mensen die in de Vroege Middeleeuwen het gebied introkken een vrij droog, en dus voor veeteelt en bewoning geschikt, veengebied aantroffen. Steeds werd vanaf de al bewoonde delen, zoals de strandwallen of andere hooggelegen delen, het veengebied ingetrokken. Bewoning vond aanvankelijk, in de periode van de 8e eeuw tot circa 1200, plaats op het veen. De veenlagen zijn echter grotendeels verdwenen en daarmee de meeste sporen van bewoning uit deze middeleeuwse periode.

Afb. 4 Veenontginning Geestmerambacht (bron: Henk Komen).

Het grondgebied van Heerhugowaard en Veenhuizen maakte deel uit van het Geestmerambacht. Het gebied is vanuit de duinstreek van Bergen-Schoorl van west naar oost ontgonnen in een opstreckende of lineaire verkaveling. Langs de achterzijden van de ontginningseenheden werden kaden en waterlopen aangelegd die toestroming van

overtollig water uit de omgeving moesten verhinderen. Nu nog zijn de meeste noord-zuidgeoriënteerde ontginningssloten door het ambacht te herkennen, de Rekere (nu Noord-Hollands Kanaal), de Zomersloot (waar nu het Diepsmeer ligt), en nog oostelijker de Burgsluot

⁶ Bron: Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS, van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

⁷ Manning en Van der Gauw, p. 37

2.4 Het meer De Heerhugowaard

Door de intensieve ontginningen, maar ook door oxidatie⁸ en inklinking van het veen door ontwatering, ontstonden grote meren. De eerste meren ontstonden op de laagste plaatsen waar de oude rivieren liepen. Zo ontstond De Heerhugowaard -die dan De Grote Waert heet- op de plaats van het riviertje de Leek.⁹ Het water kan niet worden gestopt en de meren worden steeds groter.

In de Middeleeuwen worden terpen aangelegd, die na verloop van tijd verbonden worden tot de eerste dijken. Maar de dijken zijn laag en zwak. In de 13e eeuw teisterden stormen het gebied, waardoor de dijken bezwijken. In 1248 en 1250 breken de dijken ten zuiden van Schagen door, zo ontstaan de merengebieden Schagerwaard en Heerhugowaard. Door het water werden de oude woongronden weggevaagd. Op de grote en kleine veeneilanden, zoals Oterleek, Sappenwerf en Veenhuizen na. Het meer had door de inbraken een zogenaamde 'stroomvorm' en de oostelijke oever is gevormd door winderosie. De meren werden door de wind steeds groter en betekenden een serieuze bedreiging voor het omliggende land. Zo was er voor Alkmaar veel aan gelegen de bedreiging van de Heerhugowaard binnen de perken te houden.

De Huigendijk en de West-Friese Omringdijk

Tussen de meren Schermer en de Heerhugowaard lag de Huigendijk. Deze dijk heeft een belangrijk rol gespeeld in de vorming van West-Friesland. Zo was het een belangrijke verbindingsweg tussen Alkmaar en het land ten oosten van Oterleek. Ook moest de dijk voorkomen dat de Schermer en de Heerhugowaard, één groot meer werden. De dijk is volgens de overlevering aangelegd door ene heer Hugo in het jaar van de grote stormrampen 1248 en heette eerst de Heer Huigendijk.

De dijk was voorzien van sluizen om het water van Heerhugowaard te lozen via de Schermer en de andere grote meren op de Zuiderzee. In 1326 werden de sluizen verwijderd en werd het een gesloten watersysteem.

Alle dorpen waterden hun regen af in de Heerhugowaard die vaak behoorlijk hoog moet hebben gestaan. Via de Schermer waterde de Heerhugowaard af naar zee. De sluizen in de Huigendijk zorgden daarvoor, maar maakten de

Afb. 6 Landcaerte 1575, Beeldsnyder.

dijk tegelijkertijd zwak. Vele malen zijn de

⁸ Door het ploegen werd zuurstof aan het veen toegevoegd waardoor het ging rotten en gasvormig werd.

⁹ Komen

sluizen dan ook gedicht, om deze vervolgens vanwege wateroverlast in de omgeving weer open te maken.

In 1375 was er wederom een grote overstroming in Holland, Zeeland en Friesland. Hierna besloot men in 1386 noordwaarts een kanaal te graven, de Langereis. Helaas voldeed deze niet, waardoor de Raakmaatboezem afhankelijk bleef van de sluizen in de Huigendijk.¹⁰

Zoals wij hierboven zagen daalde het maaiveld door de ontwatering en ontginning van het veen, waardoor het gebied steeds moeilijker te ontwateren werd en bovendien kwetsbaarder voor overstromingen door de zee en de daarmee gepaard gaande afslag van land. In de 13e eeuw bleek men de zee te kunnen keren met de Westfrieze Omringdijk. De Westfrieze Omringdijk is opgebouwd uit verschillende oudere dijken, waaronder de oude Huigendijk (nu Slingerdijk), die reeds voor de bescherming van kleinere gebieden waren aangelegd. De zee verwoeste af en toe delen van de dijk, maar na herstel voldeed deze weer.

Voor de duidelijkheid dient te worden opgemerkt dat de tegenwoordige Nieuwe Huigendijk binnen de gemeentegrens uit 1630 dateert en is aangelegd om de Heerhugowaard droog te maken. De Oude Huigendijk ligt op Schermers' grondgebied en heet nu de Slingerdijk. Overigens heette de oude dijk in 1895 de Galgendijk. Tussen de huidige Huigendijk en de Slingerdijk liggen rietlanden die nu nog bij hoog water als 'uiterwaarden' dienen.

Ook tussen Veenhuizen en de Heerhugowaard lag een dijk. Deze Groenedijk wordt voor het eerst genoemd in 1529 en dateert mogelijk uit de 15e eeuw. Het is een archeologisch en historisch geografisch een waardevolle structuur. In 1945 en 1973 is een deel van de dijk afgegraven. De provincie eiste dat de kruinhoogte van de dijk nergens lager mocht zijn dan 0.80 m. Een verzoek tot volledige afgraving in de jaren tachtig werd afgewezen op grond van het cultuurhistorisch belang van deze dijk. De Groenedijk loopt tegenwoordig vanaf de Kerkweg aan de noordkant het weiland in en maakt een bocht voor de bebouwing langs. Aan de andere kant van de weg loopt de dijk door. De provincie heeft een wandeling uitgezet over de dijk achter de boerderij aan de Groenedijk 3 als onderdeel van het Noordhollandpad.

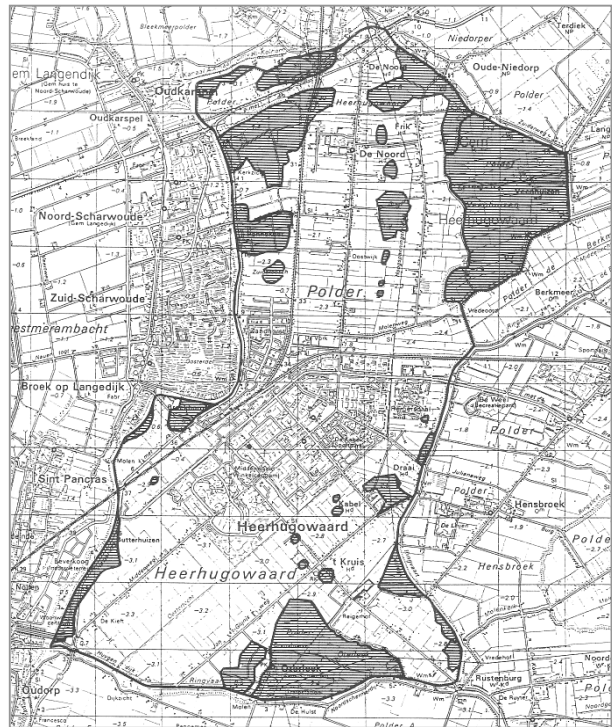
Druiplanden

De Heerhugowaard ontstond gefaseerd. Mogelijk hebben mensen na 1248 door de hogere ligging van hun erf, er toch nog kunnen wonen. De druiplanden (zie afb. 7), met name de eilandjes die tegen de huidige Veenhuizerweg liggen, kunnen dergelijke gronden zijn. De binnengedijkte stukken grond ontstonden bij het aanleggen van de ringdijk op de gunstige plekken, een grillige lijn was onpraktisch. De ringdijk volgde niet de kronkelige oever van het meer. Hierdoor zijn de druiplanden binnen de polder komen te liggen. Deze droge gronden in de Heerhugowaard werden gebruikt als akkers, weiland en rietlanden. Mogelijk werd het meer in de 13e en 14e eeuw aan de oost- en noordkant door wind en golfslag steeds groter, waardoor mensen hun land in die tijd moesten verlaten. Hele nederzettingen moeten toen verdwenen zijn.

---

10 Reh 2005, 169.

De grens tussen Heerhugowaard en Veenhuizen werd als kavelsloot getrokken over en langs de voormalige huiserven, het gebied ten oosten hoorde bij de Veenhuizerwaard. Sommige eilanden kregen de naam werf, zoals Sappenwerf. Vandaag zijn deze veeneilanden nog herkenbaar aan een afwijkend wegen-, sloten- of kavelpatroon. Zo ligt Sappenwerf aan de slingerende Donkereweg (die naam kan wijzen op het bos dat mogelijk ooit op Sappenwerf stond). Dit driupland is overigens niet meer als verhoging in het landschap te herkennen, wat wel zo is bij het driupland Paardebos. Op de geomorfologische kaart is op de westpunt van het Paardebos sprake van een 'oude bewoningsplaats' die op de Indicatieve kaart van Archeologische Waarden (de landelijke verwachtingenkaart) een hoge trefkans heeft.

Afb. 7 Driuplanden Heerhugowaard.

2.5 De Meren drooggelegd

Molens

Voor Alkmaar was de 13^e eeuw er een van grote zorgen. Zware stormen kwamen veel voor en de grote watervlakte van de Heerhugowaard lag erg dichtbij. De droogmaking was hoogst nodig. Tegelijkertijd was het een avontuur voor de uitvoerders, door de omvang, maar ook doordat elke droogmakerij eigen problemen kende. Het werk werd dan ook heel secuur voorbereid. Op de kaart van de uitvoerder Metius uit 1631 - van vóór de droogmaking- is de inrichting van het 'nieuwe' land te zien. De knik in de Middenweg (de hoofdweg van de verkavelingstructuur) bewijst dat het economische verkeer gericht was op Alkmaar. Ook de Nieuwe Vaart (nu Hoornse Vaart) verbond de polder met Alkmaar. De stad heeft daartoe een strijd moeten voeren met de andere belangrijke marktplaats in de omgeving, Hoorn, die ook een economische band met Heerhugowaard wilde.

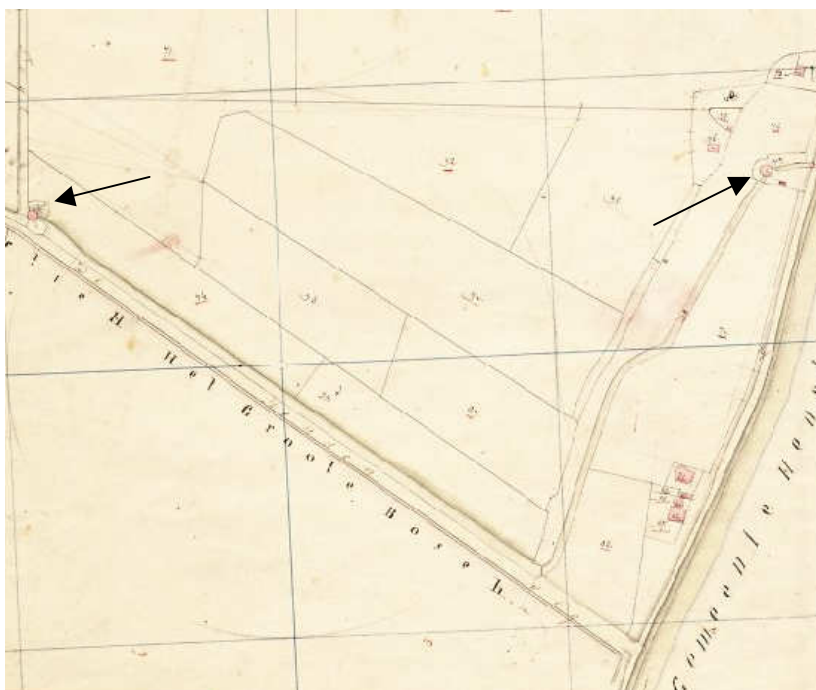
In het jaar 1629 werd begonnen met de bouw van de molens om de klus te klaren. Zowel de droogmaking alsook het drooghouden van de Heerhugowaard was een ingewikkelde zaak. Het bedijken en droogmalen van een dergelijk groot oppervlak (3500 hectare) betekende een aanzienlijke verkleining van de boezem en stelde derhalve hoge eisen aan de afwatering van de droogmakerij. Van de Raaksmaatsboezem zou na het sluiten van de ringdijk om de Heerhugowaard slechts een stelsel van kanalen en de ringvaart resteren. Bovendien was er

sprake van een hoogteverschil van ongeveer 1 meter tussen de noord- (hoog) en zuidzijde (laag) in de drooggemaakte meerbodem¹¹ en was er veel oud land binnengedijkt. Dit maakte het noodzakelijk de polder onder te verdelen in een achttal afdelingen. Een systeem van molengangen en 48 molens zorgden voor de bemaling van de Heerhugowaard. De molengangen bestonden uit een boven-, midden- en ondermolen. De ondermolens stonden op de grens van afdelingen, en de midden- en bovenmolens langs of op binnengedijkt oud land. De dijk om de Heerhugowaard werd om kosten te besparen verbonden aan de kronkelige kade om Veenhuizen. Uiteindelijk was de Heerhugowaard droog in 1631.

De poldermolens hadden oorspronkelijk een scheprad, dat vervangen werd door een vijzel (het zogenaamde vervijzelen).¹² Na de drooglegging is de polder intensief bemalen om de grond droog te houden, wat voor de agrarische activiteiten hoogst nodig was in het natte gebied. In 1635 stonden er maar liefst 48 molens, een deel daarvan valt nu buiten de gemeentegrenzen van Heerhugowaard. Tegenwoordig staat alleen de Veenhuizerpoldermolen nog in het landschap.

Afb. 8 Poldermolen Jan Glijnisweg.

Veel molens zijn afgebrand, maar evenzoveel molens zijn afgebroken omdat ze geen dienst meer deden. De locaties van de molens zijn bekend en aangegeven op de beleidskaart.

Afb. 9 Molengang De Draai op het Minuutplan van 1811. Aan de uiteinden staan twee molens, gemarkeerd met pijlen (bron:www.watwaswaar.nl).

¹¹ Het noordelijk deel bestaat uit zand, het zuidelijk deel uit lichte klei (op veen).

¹² Een vijzel was een schroef die het water omhoog draaide.

Van wind naar stoom

In de 19e eeuw ontdekte men het verbluffende effect van stoomgemalen. Het gemaal aan de Huigendijk uit 1876 maakte de molens overbodig. Een stoomgemaal kon tien tot zestien molens vervangen en zorgde voor een veel betere waterbeheersing, wat nodig was voor het grondgebruik, dat de eeuwen ervoor slecht was. Bovendien waren gemalen van duurzaam materiaal gemaakt, molens zijn immers zeer brand- en slijtagegevoelig.

Van de tientallen molens resteert alleen de Veenhuizermolen van rond 1650 binnen de gemeentegrenzen van Heerhugowaard. Het is een achtkante binnenkruier en in 1864 werd het scheprad vervangen door een vijzel. Deze oorspronkelijke houten vijzel ligt nu in de museummolen in Schermerhorn. De molen en het bijgebouw in Amsterdamse Schoolstijl (voormalig elektrisch gemaal uit 1934) zijn tegenwoordig rijksmonument.

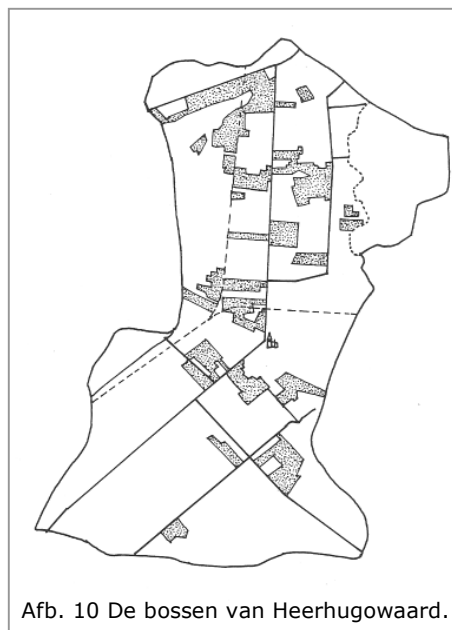
Enkele molens van de molengang van Oterleek aan de Molendijk zijn tegenwoordig gemarkeerd in het straatbeeld met behulp van stenen die het achtkantig grondvlak weergeven.

De korenmolens

Naast de 48 poldermolens had Heerhugowaard in de 19^e eeuw een korenmolen ter hoogte van Middenweg 140, iets ten noorden van de Esdoornlaan. Deze molen van Boekel uit 1872 (later molen van Best genoemd, naar de nieuwe eigenaar) brandde tot de grond af en werd vervangen door een molen uit Oostzaan uit 1898. De molen van Best is gesloopt in 1918 in verband met toenemende concurrentie.¹³

Dorpen

Tot in de 19e eeuw bestond de polder uit veel bos (vooral op de druiplanden), verder waren de rechte wegen en sloten karakteristiek. Ook de dijken, molens, de spoorweg (1867) en later het kanaal Alkmaar-Omval-Kolhorn (1941) waren kenmerkende sporen in het landschap. De gemeente Heerhugowaard heeft vier kernen; Zuid, De Noord, Frik (nauwelijks bebouwd) en 't Kruis. Heerhugowaard heeft geen stadsrechten. Veenhuizen is een dorp binnen de gemeente en heeft een eigen geschiedenis. Toen Heerhugowaard nog een meer was, was Veenhuizen bewoond veenland met een dorpskern en kerk. De Veenhuizerpolder bestond naast 360 ha land uit 300 ha oppervlaktewater, de Veenhuizerwaard. Dit was verdrongen land dat oorspronkelijk tot Veenhuizen behoorde. Toen de Heerhugowaard werd drooggemaakt, is ook de Veenhuizerwaard ingepolderd, maar de Veenhuizer gemeente dwong een eigen verkaveling af, zoals nu nog te zien is aan de afwijkende verkaveling en een eigen 'Middelweg'. De onregelmatige

Afb. 10 De bossen van Heerhugowaard.

¹³ www.molendatabase.org.

blokvormige verkavelingen wijzen op overstromingen gedurende langere tijd waardoor sloten van de oorspronkelijke, waarschijnlijk opstreckende verkaveling, zijn dichtgeslibd. Deze overstromingen, in dit geval vanaf de Heerhugowaard, konden voorkomen omdat de gebieden vaak lang buitendijks hebben gelegen.

Pas in 1854 werd Veenhuizen een deel van de gemeente Heerhugowaard.

Oude binnengedijkte Veengronden

Na inpoldering van de Heerhugowaard zijn de landerijen van Veenhuizen als driuplanden opgenomen in de droogmakerij. Tussen Veenhuizen en de Heerhugowaard werd geen dijk aangelegd, noch werd er een ringsloot gegraven.¹⁴ Het contrast met de regelmatige verkavelingspatronen in de polders en droogmakerijen maakt de onregelmatige verkavelingspatronen van Veenhuizen tot een opvallend element in het gebied.

Hereboerderijen of buitenplaatsen

Op de 17e kaart van de Uitwaterende sluizen en op de minuutplannen uit 1811-1832 vallen drie percelen op. Het lijken hereboerderijen te zijn, die we ook uit andere gemeenten in West-Friesland kennen. Gezien de enkele windsingels (rechthoekige bomerrij met sloot om het perceel) was waarschijnlijk niet sprake van de luxueuzere buitenplaatsen.

Volgens de historische kaarten hadden de erven één (boerderij 1 en 3) of twee gebouwen (boerderij 2) en een tuin aan de noordkant (boerderij 1) of aan de zuidkant (boerderij 2 en 3). Bij hereboerderij 3 staat Cranen Bosch, wat op het driupland wijst. Deze percelen zijn bijzonder voor de Heerhugowaard, omdat de polder altijd als armenpolder beschreven is, maar blijkbaar hebben ook rijkere boeren het gebied bewoond.

Afb. 11 Caarte West Vriesland.

¹⁴ Zee van land, p. 172.

Van noord naar zuid liggen deze plaatsen nu:

1. Aan de Oostdijk in plangebied De Draai, net boven de molentocht. De tuinomtrek is nog herkenbaar in het landschap
2. De boerderij en tuin zijn onder de bebouwing aan de Van Eedenstraat, Constantijn Huygenstraat en de Middenweg verdwenen.
3. Net na de Hensbroekerweg, aan de zuidkant van de Rustenburgerweg. Deze boerderij lag op een van de vele kleine veenterpen die waarschijnlijk boven het water van de Waart uitstaken. Nu staan er kassen op die plek.

Vaarwegen en de broekerveiling

Een belangrijke economische bezigheid vanaf 1887 was het verkopen van producten op de Broekerveiling in Broek op Langedijk. Het gebied is bijzonder doordat het een van de weinige doorvaarveilingen is en daarbij de best bewaarde. Tegenwoordig is het dan ook een rijksmonument. De route naar de veiling liep vanaf Rustenburg, over de Jan Glijnisweg, door het sluisje onder de Middenweg door en via de Molentocht naar de Westerweg. Ook bij het driupland de Vlaerdingh (Broekerhoek) lag een sluisje om bij de ringvaart te komen.¹⁵ Vlak voor de ringvaart was de overhaal, hier De Lier genoemd, waar de schuiten met lading over de dijk werden gehesen. Nu liggen aan weerskanten de betonnen hellingen nog tegen het dijktaalud. Na de overhaal bereikte men de grote sluis van Broek op Langedijk, die nog functioneert.

Afb. 12 Overhaal bij Broekerweg, De Lier.

Wegen en paden

Heerhugowaard kende zogenaamde killen¹⁶, dat waren 19^e-eeuwse onverharde landwegen met enkele boerderijen die vanaf de centrale wegen het land inliepen. Het waren geen doorlopende wegen, ze eindigden in de weilanden of akkers. Het waren er vier, en werden eerste, tweede, derde en vierde kil genoemd. Ter hoogte van de huidige Cromhoutstraat liep de eerste kil, de tweede ter hoogte van de Van Loonstraat en de derde ongeveer waar nu de Van Foreeststraat ligt. De loop van de vierde kil lag ter hoogte van de huidige Nuyenburglaan.

De kabel was geen kil, omdat dit onverharde pad doorgaand was. De kabel liep van de Jan Glijnisweg (nu Beukenlaan) naar de Middenweg. Naast de killen waren er kerkepaden. Omdat Heerhugowaard tot 1860 geen kerk had, liepen de bewoners naar de omliggende kerken. De killen en kerkepaden vallen buiten deze archeologische nota.

---

¹⁵ Zie monumentenlijst .

¹⁶ Elders in Noord-Holland worden dergelijke wegen 'notwegen' genoemd.

Bijlage 3 Archeologische verwachtingen

Op basis van de bodemopbouw die voortkomt uit de hierboven beschreven ontstaansgeschiedenis, zijn binnen de gemeente Heerhugowaard archeologische resten te verwachten uit de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.

Prehistorie

De kans dat prehistorische archeologische resten worden aangetroffen is erg klein. Op enkele duinruggetjes in de Broekhornpolder liggen mogelijk sporen uit de Bronstijd of IJzertijd. De kreekruigen en oeverwallen van de twee geulen die in het Neolithicum de gemeente doorsneden, kunnen bewoond zijn geweest. De verwachting is dat sporen en vondsten uit die periode verspoeld zijn door het water van de Heerhugowaard.

Het bot van een dwergvinvis dat gevonden is in het zuidwesten van Heerhugowaard, bewijst dat de polder ooit in verbinding stond met de zee. Dergelijke vondsten zijn een grote uitzondering.

Na circa 3000 voor Chr. was het grondgebied van Heerhugowaard, en feitelijk van vrijwel geheel West-Nederland, onbewoonbaar door uitgebreide veengroei en later door de meren die ontstonden.

Middeleeuwen/ Nieuwe Tijd

Waarschijnlijk werd het veengebied vanaf de 10e of 11e eeuw ontgonnen. De ontginners groeven afwateringssloten in het veen en de zo ontwaterde bodem werd in gebruik genomen voor agrarische activiteiten.

Door de latere afslag en erosie van het veen resteren er uit deze periode alleen nog vondsten in secundaire context. De vondsten van middeleeuws aardewerk uit die periode op diverse plaatsen in Heerhugowaard maken duidelijk dat bewoning op veel plaatsen voorkwam. Informatie over levenswijzen en nederzettingvormen geven deze vondsten echter niet, omdat hun oorspronkelijke context verloren is gegaan.

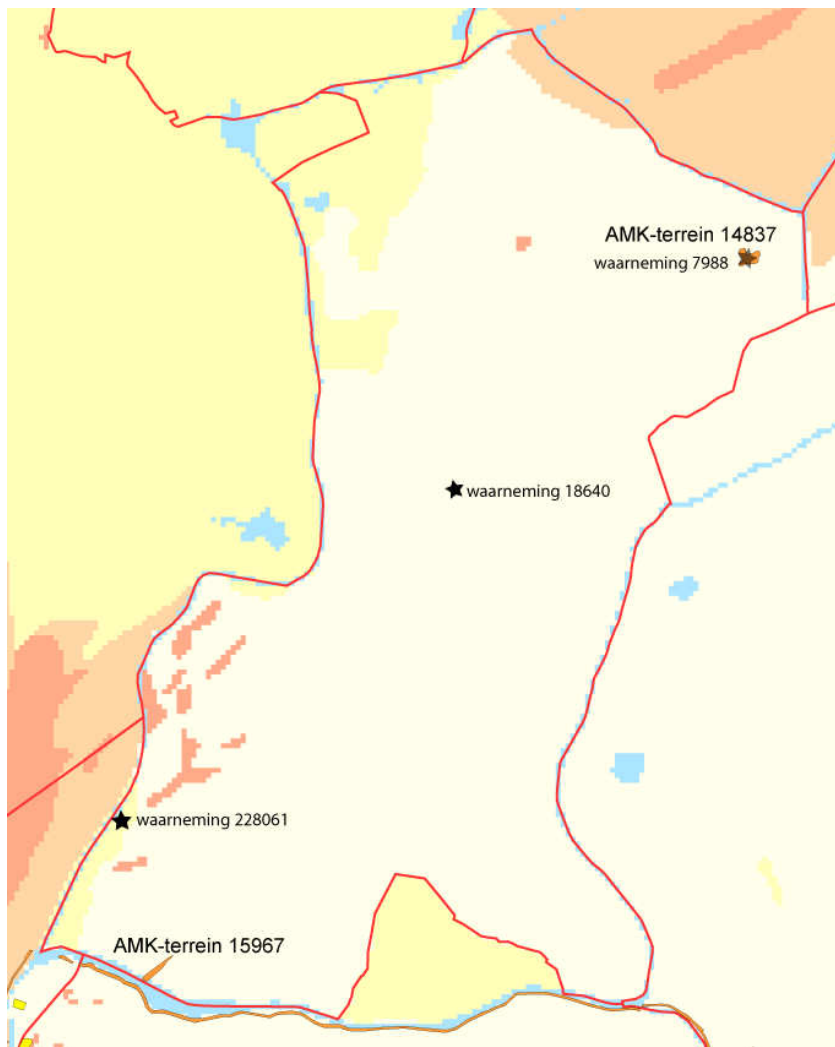
Uit de periode dat Heerhugowaard een meer was, tussen circa 1248 en 1631, kunnen archeologische vondsten van scheepvaart en visserij worden verwacht. De locatie van dergelijke sporen, scheepswrakken/scheepsonderdelen/gebruiksvoorwerpen, is niet voorspelbaar en de kans op het aantreffen ervan is klein. Zulke vondsten zijn in Heerhugowaard nog niet aangetroffen (of in ieder geval niet gemeld).

Niet archeologisch, maar wel typisch voor de geschiedenis van Heerhugowaard zijn de 19e-eeuwse sluisen, overhalen en waterwegen die de polder rijk was. Ze gaven de schuiten toegang tot de Broekerveiling in Broek op Langedijk.

De twee terreinen binnen de gemeente die zijn opgenomen op de Archeologisch Monumentenkaart (AMK) van de RACM zijn de historische kern van Veenhuizen en het Molenland achter het Poldermuseum aan de Huigendijk.

In het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) zijn binnen de grenzen van Heerhugowaard drie waarnemingen gemeld.

Afb. 13 Uitsnede uit een ARCHIS-kaart met in geel en roze de verwachtingswaarde (wit en geel geen tot lage verwachting/ licht en donkerroze middelhoge tot hoge verwachting).

Waarnemingnummer 228061

Het verkennend booronderzoek werd uitgevoerd in het kader van de bestemmingsverandering van het gebied. Gehoopt werd dat op een aantal restanten van oude duinruggetjes prehistorische bewoning aangetroffen zou worden. Dit bleek helaas niet het geval. Vermoedelijk boden de duinruggetjes weinig bescherming tegen de zee. De informatie die met dit onderzoek werd verkregen is dan ook vooral van geologische betekenis. Uit diverse boringen blijkt dan ook dat de zee hier lange tijd vrij spel had.

Waarnemingnummer 18640 ter hoogte van Middenweg 409 (toponiem Jagtrust) zijn resten van een schuur of hooiberg -zoals de fundering, bakstenen en vensterglas- gevonden, evenals aardewerkscherven. Alle vondsten dateren uit de periode 1500-1650.

Waarnemingnummer 7988 Deze waarneming betreft resten van een kerk uit 1862 die in 1966 afgebroken is. In 1633 was een voorganger gebouwd met grafkelder, waarvan puin is gevonden.

In het profiel was de eerste meter bouwvoor, daaronder lag 30 cm veen, op zavel en dieper dan 146 lag een kleilaag. Buiten het kerkterrein was geen veen meer aanwezig.

Daarnaast zijn in het Poldermuseum vondsten te zien die niet gemeld zijn:

- Pingsdorfaardewerk en kogelpotscherven uit de 10^e tot 13e eeuw zijn gevonden in 1976 op de hoek van de Rustenburgerweg en de Middenweg bij de bouw van de scholengemeenschap. De scherven liggen in het Poldermuseum;
- 17e eeuw tweezijdig geglazuurd roodbakkend aardewerk met en zonder slibversiering, majolica en pijpекoppen. Deze scherven zijn gevonden tijdens agrarische werkzaamheden en door de vinder verzameld en ingelijst;
- Een bot van een dwergvinvis, gevonden in één van de prehistorische kreekruigen (zie waarnemingnummer 228061, hierboven).

Periode	Datering
Nieuwe Tijd	1500 – heden
Late Middeleeuwen	1050 – 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 – 1050 na Chr.
Romeinse Tijd	12 voor Chr. – 450 na Chr.
IJzertijd	800 – 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 – 800 voor Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 voor Chr.
Mesolithicum	8800 – 4900 voor Chr.
Paleolithicum	300000 – 8800 voor Chr.

Bijlage 4 Beschrijving van de archeologiegebieden

Dit deel van de bijlage gaat in op de archeologiegebieden die op de Beleidskaart Archeologie zijn te onderscheiden. De kaart heeft geen betrekking op historisch geografische elementen, zoals sloten en bossen.

De ontwikkelings- en bewoningsgeschiedenis is per gebied beschreven en de waarde van elk gebied is bepaald.

De monumentenwet 1988 vereist dat bij projecten van 100 m² rekening moet worden gehouden met archeologie. In de gemeente liggen vindplaatsen, zoals molenrestanten, die kleiner zijn dan 100 m². De vindplaats zou dus ongezien vernietigd kunnen worden als iemand het terrein wil ontwikkelen. Anderzijds zijn er plekken in de gemeente waar de kans op archeologische resten in de bodem klein is, dan is 100 m² te rigide. Om die reden heeft de gemeente zones met specifieke regimes aangewezen.

Op basis van deze waardebeoordelingen zijn de archeologiegebieden in zes categorieën ingedeeld:

eerste categorie

Voor alle plangebieden waarin boderoering gaat gebeuren -ongeacht diepte en omvang- moet de archeologische waarde van de bodem worden bepaald.

Archeologisch waardevol gebied van de tweede categorie

Voor plangebieden (waarin bodemroering gaat gebeuren) die groter zijn dan 50 m² en dieper dan 35 cm moet de archeologische waarde van de bodem worden bepaald.

Ter verduidelijking:

Als een plangebied dus 40 m² is en 35 cm diep geroerd wordt, hoeft dat niet.

Als een plangebied 50 m² is en 30 cm diep geroerd wordt, hoeft dat ook niet.

Als een plangebied 40 m² is en de bodem tot 3 m wordt geroerd, dus ook niet.

Archeologisch waardevol gebied van de derde categorie

Voor plangebieden (waarin bodemroering gaat gebeuren) die groter zijn dan 500 m² en dieper dan 40 cm moet de archeologische waarde van de bodem worden bepaald.

Archeologisch waardevol gebied van de vierde categorie

Rekening houden met archeologie bij plannen groter dan 2.500 m² én dieper dan 40 cm.

Gebieden van de vijfde categorie

Rekening houden met archeologie bij plannen groter dan 10.000 m² én dieper dan 40 cm.

Archeologievrij gebied van de zesde categorie

Geen rekening houden met archeologie.

Beschrijving per categorie

Eerste categorie

Veenhuizermolen (HHW01A¹⁷)

Beschrijving

De Veenhuizermolen aan de Veenhuizerkade 3 is rond 1650 gebouwd. De molen is een achtkante binnenkruier. Het is de oudste en enige molen binnen de gemeentegrenzen van Heerhugowaard. In 1864 werd het scheprad vervangen door een vijzel.

Archeologie

Waardebepaling

De molen en het bijgebouw zijn rijksmonument. De bodem van de molenplaats is echter niet beschermd maar wel archeologisch interessant.

Regime

Op de terreinen is een bijzonder archeologieregime van kracht vanwege de aanwezigheid van belangwekkende archeologische bodemsporen en voorwerpen op een relatief kleine oppervlakte. Bij alle grondroerende werkzaamheden moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van archeologische waarden. Vergunningverlening ligt in handen van de minister. Per geval zal worden nagegaan in hoeverre archeologisch documenterend onderzoek nodig is.

Het Molenland aan de Huigendijk 17 (HHW02A)

Beschrijving

Deze molengang is op de landelijke Archeologische Monumentenkaart van hoge waarde (AMK-nummer 15967). Er stonden drie molens die verplaatst waren van het zuidelijk deel van driupland Butterhuizen.

Archeologie

Waardebepaling

Een globale inventarisatie heeft aangetoond dat zich onder het maaiveld resten bevinden van ten minste één molen.

Regime

Op het molenland is een bijzonder archeologieregime van kracht vanwege de aanwezigheid van belangwekkende archeologische bodemsporen en voorwerpen op een relatief kleine

---

¹⁷ Alle waardevolle elementen op de beleidskaart krijgen een eigen code, bestaande uit de afkorting HHW voor Heerhugowaard en een uniek nummer.

oppervlakte. Bij alle grondroerende werkzaamheden moet rekening gehouden worden met de aanwezigheid van archeologische waarden.

Tweede categorie

Molens en molengangen (HHW03A)

Beschrijving

Om de Heerhugowaard droog te maken en te houden zijn 48 molens ingezet. Een deel van die molens ligt buiten het huidige grondgebied van de gemeente. De molens op Heerhugowaards grondgebied zijn op één na verdwenen, maar onder het maaiveld kunnen resten van de molen en het molenerf liggen. Er was sprake van acht molengangen, meestal bestaande uit drie molens (in het schema zijn de poldermolens opgenomen).

De molens die buiten de gemeentegrenzen liggen zijn zogenaamde strijkmolens. Toen men tijdens de drooglegging van de Heerhugowaard de capaciteit niet haalde, werden 14 strijkmolens gebouwd op de scheiding van de Raaksmaats- en Schermerboezem, ten einde het water van boezem naar boezem te 'strijken'. Bij De Zes Wielen stonden de strijkmolens A t/m E en de oostelijke molen die geen letter had. Achter Oudorp stonden vier strijkmolens, twee van de Heerhugowaard bedijkers en twee voor rekening van het Geestmerambacht. Bij Rustenburg stonden de vier strijkmolens H, I, K en L (die laatste staat het dichtst bij Alkmaar).

De resten van korenmolens van Boekel (en later van Best) zullen door de bebouwing van de Bomenbuurt vernietigd zijn. Deze molenplaats valt dus buiten dit archeologieregime.

Archeologie

Waardebepaling

Op de oude molenlocaties kunnen archeologische resten aanwezig zijn die licht werpen op de constructietechnieken van de molen.

Regime

Op deze molenlocaties is een bijzonder regime van kracht vanwege verwachte aanwezigheid van belangwekkende archeologische resten op een relatief klein oppervlak. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan, waarbij de molenplaatsen als waardevol gebied van de tweede categorie worden aangegeven.

De molens¹⁸

nummer	locatie	bouwjaar	Type	Bijzonderheden Nu overbouwd?
Bovenmolens				
6912	Broekhorn	1631	Scheprad-vijzel	
6934	Rustenburg	1629	Scheprad-vijzel	

¹⁸ www.molendatabase.org en www.molendatabase.nl.

6913	Broekhorn	1631	Scheprad-vijzel	
6935	Rustenburg	1629	Scheprad-vijzel	gemarkeerd
6936	Rustenburg	1629	Scheprad-vijzel	gemarkeerd
6919	Amerswiel	1629	Scheprad-vijzel	
6928	Berkmeerdijk	1629	Idem	
6905	Jan Booyes (verplaatst)	1629	Idem	
6925	Middelpolder	1629	Idem	
6939	Oostertocht	1636	Idem	
6916	Pannekeet	1629	Idem	mogelijk overbouwd
6922	Veenhuizen	1629	Idem	
6907	Kilmolen Broekhorn	1631	Bovenkruier	
Middelmolens				
6910	Broekhorn	1631		
6931	Rustenburg	1629-1630		gemarkeerd
6911	Broekhorn	1631	Bovenkruier	
6932	Rustenburg	1629-1630		gemarkeerd
6933	Rustenburg	1629-1630		gemarkeerd
6918	Amerswiel	1629-1630		
6927	Berkmeerdijk	1629-1630	Scheprad	
6904	Jan Booyes (verplaatst)	1629-1630	Bovenkruier	
6924	Middelpolder	1629-1630	Scheprad	
6938	Oostertocht	1636	Scheprad	
6915	Pannekeet	1629-1630	Scheprad-vijzel	
6921	Veenhuizen	1629-1630	Scheprad	
7426	Noorscharw.polder	Ca. 1629	vijzelmolen	
Ondermolens				
6908	Broekhorn	1631	Scheprad-vijzel	
5143	Rustenburg	?	Scheprad-vijzel	
6909	Broekhorn	1631	Scheprad-vijzel	
6929	Rustenburg	1630-1631	Scheprad-vijzel	
6930	Rustenburg	1630-1631	Scheprad-vijzel	gemarkeerd
6917	Amerswiel	1631	Scheprad	
6926	Berkmeerdijk (De Draai)	1631	Scheprad-vijzel	
6903	Jan Booyes (verplaatst)	1631	Scheprad	
6923	Middelpolder	1631	Scheprad-vijzel	
6937	Oostertocht	1636	Scheprad	
6914	Pannekeet	1631	-	
6920	Veenhuizen	1631	Scheprad-vijzel	

Strijkmolens				
702	Rustenburg (I) ¹⁹	1630/1631		Bestaat nog en werkt
703	Rustenburg (K)	1630/1631		Bestaat nog en werkt
704	Rustenburg (L)	1630/1631		Bestaat nog en werkt
4371	Rustenburg (H)	circa 1634		
4316	Oudorp (Zes Wielen) ²⁰ (A)	1627-1630		
697	Oudorp (Zes Wielen) (B)	1627-1628		Bestaat nog en werkt
698	Oudorp (Zes Wielen) (C)	1627-1628		Bestaat nog en werkt
699	Oudorp (Zes Wielen) (D)	1627-1628		Bestaat nog en werkt
700	Oudorp (Zes Wielen) (E)	1627-1628		Bestaat nog en werkt
2028	Oudorp (zesde strijkmolen)	1627-1630	Scheprad	
Overigen				
666	Veenhuizer poldermolen	1603	vijzel- binnenkruier	Bestaat nog en werkt

Historische kern van Veenhuizen (HHW04A)

Beschrijving

De begrenzing van de historische kern van Veenhuizen is bepaald op grond van de historische kaart uit 1849-1859, schaal 1:25.000. De archeologische waarde van historische kernen bestaat uit de reeds aangetroffen of te verwachten aanwezigheid, boven of onder de grond, van bouwhistorische resten en archeologische sporen en voorwerpen. Samen bevatten zij een veelheid aan historische informatie over ouderdom en ruimtelijke ontwikkeling van de kern. Veenhuizen heette in de Middeleeuwen Schoorlveen en later Vehuzen en Veenhuzen.

Archeologie

Waardebepaling

Oorspronkelijke verkaveling die waarschijnlijk ook aanwezig was in het gebied dat later Heerhugowaard werd. Veenhuizen staat op de AMK onder nummer 14837. In Veenhuizen staat de enige molen van Heerhugowaard, de Veenhuizermolen (HHW01A).

Regime

Op de terreinen is een bijzonder archeologieregime van kracht vanwege de aanwezigheid van belangwekkende archeologische bodemsporen en voorwerpen op een relatief kleine oppervlakte. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan, waarbij de historische kern van Veenhuizen als waardevol gebied van de tweede categorie worden aangegeven.

---

¹⁹ Deze molens staan/stonden aan de oude Huygendijk in de gemeente Schermer.

²⁰ Deze molens staan/stonden aan de Molenkade in Oudorp.

Dijken (HHW05A)

Beschrijving

De Nieuwe Huigendijk, de Oostdijk, de Plempdijk (de enige dijk aan open water van Heerhugowaard), Waarddijk, de Molendijk (om Oterleek), de Niedorperdijk, de Veenhuizerkade, de noorddijk, de Groenedijk (om Veenhuizen tegen de Waart te beschermen).

Archeologie

Waardebepaling

Dijken geven inzicht in de 17^e-eeuwse dijkenbouw. Ook bestaat de kans dat in de dijklichamen archeologische vondsten liggen, die er bij de aanleg van de dijk in terecht zijn gekomen.

Regime

Het regime voor de niet-geëgaliseerde dijken wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan, waarbij de dijken als waardevol gebied van de tweede categorie worden aangegeven. Bij grondroerende werkzaamheden in plannen met een oppervlakte van 50 m² of groter dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische waarden.

Duinruggen (HHW06A)

Beschrijving

De gronden van de duinruggen hebben een andere bodemopbouw dan de rest van Heerhugowaard. Deze duintjes bestaan uit zand en zijn gevormd toen het zeegat van Bergen nog open was, dus voor 1200 voor Chr. Mogelijk waren deze duinruggen aantrekkelijke zones voor bewoning, ook in perioden dat de rest van het gemeentelijk grondgebied door veengroei niet geschikt was voor bewoning. Uit intensief onderzoek blijkt dat dit niet altijd het geval was, er zijn nog geen bewoningssporen aangetroffen.

Archeologie

Waardebepaling

Ondanks het feit dat tot op heden geen menselijke sporen op de duinruggen zijn aangetroffen, is de aanwezigheid van prehistorische bewoningsresten niet uitgesloten.

Een deel van de duinruggen is reeds vergraven of bebouwd.

Regime

In dit gebied is een bijzonder regime van kracht vanwege verwachte aanwezigheid van belangwekkende archeologische resten. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan, waarbij de niet-vernietigde duinruggen als waardevol gebied van de tweede categorie worden aangegeven.

Lintbebouwing langs de Middenweg (HHW07A)

Beschrijving

Om te komen tot een specifiek archeologieregime op perceelsniveau voor de Middenweg is voor de Middenweg aanvullend onderzoek gedaan, in de vorm van een archeologisch bureauonderzoek met veldbezoek. Daarbij is uitgegaan van de 17^e-eeuwse en vroeg 19^e-eeuwse situatie. Daar waar in die perioden bebouwing stond, kunnen resten van die bebouwing in de bodem aanwezig zijn. Daar waar die resten verstoord zijn door recente ingrepen, is sprake van een soepeler regime.

Werkwijze

Om te bepalen welke delen van de Middenweg 17^e, 18 en vroeg 19^e-eeuwse resten kunnen bevatten zijn verschillende bronnen onderzocht (zie de afbeeldingen achterin):

- Het Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)
- Kaarten met bewoning uit de 17e eeuw
  - o Het noordelijk deel van Holland, uit de atlas van Nicolaas Visscher uit 1682
  - o Kaartboek Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland 1745 door Dou
- Minuutplans uit de 19e eeuw (1811-1832)
- Diverse kadasterkaarten
- Twee veldbezoeken, waaronder één met een lid van de historische vereniging Heerhugowaard
- Oude ansichtkaarten
- Luchtfoto's uit de Tweede Wereldoorlog en moderne van Google.
- Beschrijvingen van de Boerderijstichting Noord-Holland

De kaarten uit 1682 en 1745 vormden het uitgangspunt. De minuutplans zijn vergeleken om te bepalen welke gebouwen tussen 1682 en 1832 zijn gebouwd, omdat ook die oud bebouwing hoort bij de cultuurhistorie van de gemeente.

Vervolgens zijn beide groepen gebouwen vergeleken met het AHN.

Tijdens de veldbezoeken is beoordeeld welke hooggewaardeerde percelen nog in tact zijn. Met name in het centrum van Heerhugowaard zijn ingrijpende grondroeringen geweest.

Conclusie

Uit het onderzoek zijn 31 plaatsen geselecteerd (zie afb. 8), waar de kans groot is dat er zich in de bodem nog archeologische resten kunnen bevinden. Deze resten kunnen bestaan uit uiteenlopende sporen en vondsten uit de 17^e, 18^e en vroeg-19^e eeuw zoals funderingsresten, erfscheidingen en gebruiksvoorwerpen.

Voor die hooggewaardeerde locaties geldt dat bij toekomstige bodemingrepen groter dan 50 m² een inventariserend veldonderzoek dient te worden uitgevoerd om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van resten van oude bewoning.

Voor de overige zones, dus daar waar geen resten van 17^e- tot vroeg 19^e-eeuwse bebouwing verwacht wordt, geldt dat bij projecten groter dan 500 m² rekening moet worden gehouden

met archeologische resten, zoals dat ook voor de overige oude bewoningslinten in de gemeente geldt.

Deze regimes worden overgenomen in de bestemmingsplannen. Bij projecten die de bovengenoemde grootte overstijgen dient archeologisch inventariserend veldonderzoek te worden uitgevoerd om vast te stellen of er inderdaad sprake is van archeologische resten in de bodem.

De volgende plekken zijn aangewezen:

	Huisnr	naam	17e eeuw	19e eeuw	Bonne	AHN	heden
1	587?	Efkes Aars	ja	ja	ja	ja	stolp
2	584	Zeldenrust	ja	ja	ja	ja	stolp uit 1885
3	523	Leliehof	ja	ja	ja	ja	stolp 18e
4	562	<i>onbekend</i>	nee	ja	ja	ja	stolp
5	506	Paardenbos	nee	ja	ja	ja	Stolp
6	487	Rozenhout	ja	ja	ja	ja	?
7	438	Hengstman	nee	ja	ja	ja	verbouwd pand
8	454	Oostwijk Maria	ja	ja	ja	ja	
9	433	Jacobahoeve	nee	ja	ja	ja	Stolp uit 1834
10	Thv 430	<i>onbekend</i>	ja	nee	nee	nee	18e stolp
11	409	Jagtrust	ja	ja	ja	ja	
12	Thv 402	<i>onbekend</i>	ja	ja	ja	ja	
13	307	Scherpenheuvel	ja	ja	ja	ja	
14	Thv 264	<i>onbekend</i>	ja			?	
15	Thv 214	<i>onbekend</i>	ja	ja	ja	?	
16	190	<i>onbekend</i>	ja	ja	nee	?	ja
17	164	<i>onbekend</i>	ja	ja	nee	?	ja
18	192	<i>onbekend</i>	ja	ja	ja	ja?	Stolp (juwelier Knijn)
19	155	De Olifant Die leeft moet	ja	ja	ja	ja	ja
20	44	sorge	nee	ja	ja		stolp
21	29?	<i>onbekend</i>	nee	ja	ja	ja	ja
22	23	<i>onbekend</i>	nee	ja	ja		Rijksmonument
23	21	<i>onbekend</i>	nee	ja	ja	nee	Stolp stolp vervangen in 1877, 17e
24	32	wolvenhof	ja	ja	ja	ja!	boomgaard
25	13	Druifje	nee	ja	ja	ja	afgebrand en vervangen
26	28	veldzigt	ja	ja	ja	ja	
27	11	<i>onbekend</i>	nee	ja	ja	nee	Stolp
28	22	leeuwenhof	ja	ja	ja	nee	Rijksmonument
29	7	<i>onbekend</i>	ja	ja	ja	nee	
30	18	zuidwijk	ja	ja	ja	ja	Stolp

31	12 Thijshoeve	ja	ja	ja	ja	Stolp
32	14? De Vuyck	nee	ja	ja	nee	verbrand, nu woonhuis
33	6 De Kieft	ja	ja	ja	ja!	stolp op oude stolp?

Toelichting bij schema

Thv betekent 'ter hoogte van'

Nr. 14 moet aan de oostkant van de Middenweg

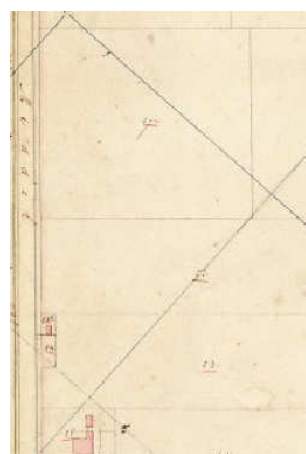
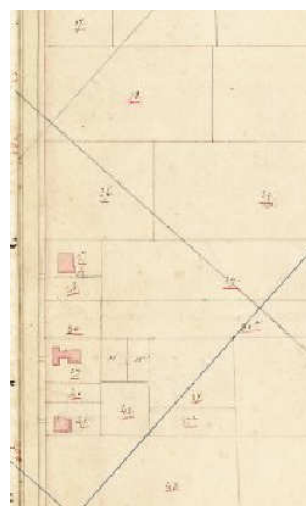
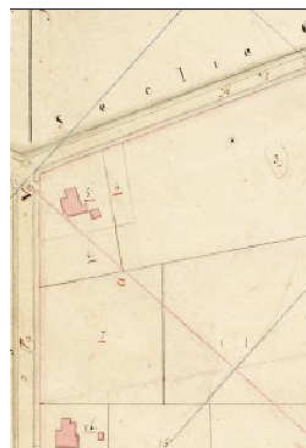
Xx: ontbreekt nog. Zuidwijk ligt tegenover nr. 29 (Middenweg 7)

Afb. 14 Kaart van Dou met bewoning (1680)

Afb. 15 Rechts een Minuutplan (circa 1811) van het noordoostelijk deel van de Middenweg (bron: www.watwaswaar.nl) en links de Bonnekaart uit 1900 (bron: archis2.archis.nl). De namen Rozenhout en Paardenbos zijn op de linkerkaart weergegeven (bron: www.watwaswaar.nl)

Afb. 16 De Middenweg rond 1900. De bomenrijen ter hoogte van de Edelstenenwijk zijn nu nog te herkennen.

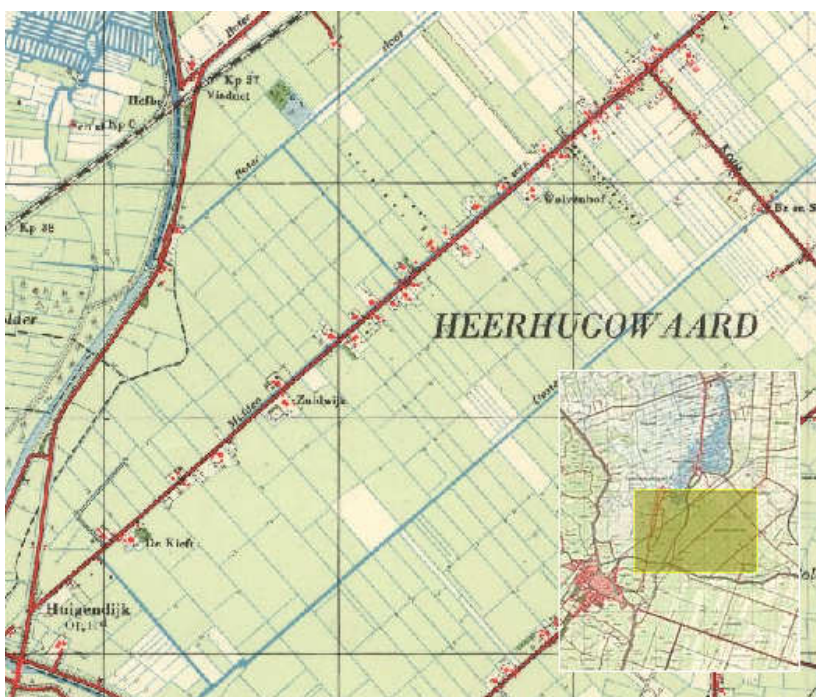

Afb. 17 Huize Rozenhout is een voorbeeld van een perceel waar al in de 17^e eeuw gewoond werd. De kans is groot dat er zich in de terpachtige verhoging nog resten van die bewoning bevinden (Middenweg 487) (bron: Cultureel Erfgoed Noord-Holland).

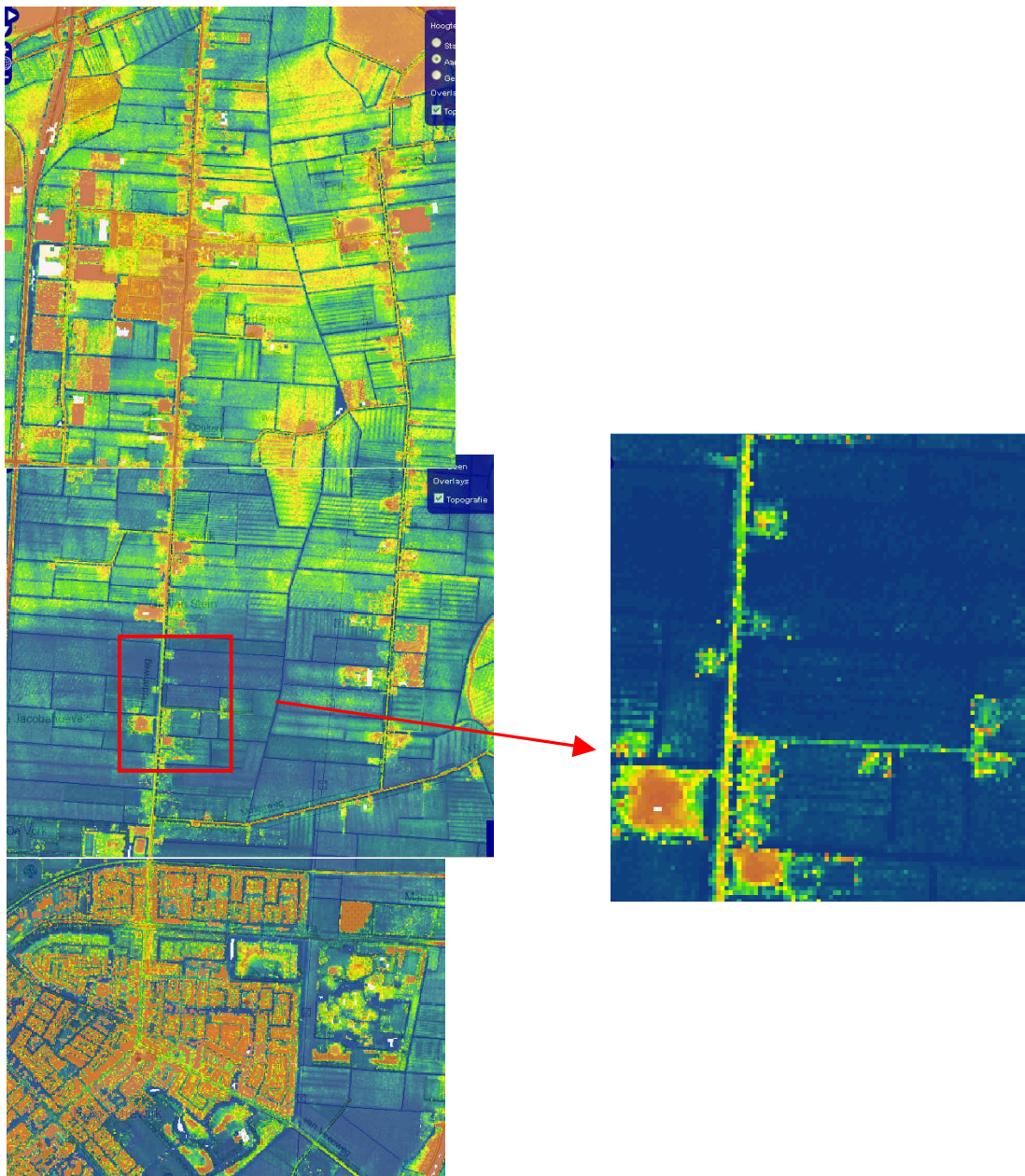

Afb. 18 Luchtfoto uit de Tweede Wereldoorlog van de Royal Air Force van het noordelijk deel van de Middenweg en een kadasterkaart uit 1961 van de huidige Stad van de Zon (bron watwaswaar.nl).

Afb. 19 De Middenweg op het Actueel Hoogte Bestand op verschillende schaalgrootten (bron: AHN).

Derde categorie

Druiplanden (Oude veen- of duingrond) (HHW08A)

Beschrijving

Oude gronden die zijn ingedijkt in de polder van Heerhugowaard. Deze gronden zijn voor het grootste deel herkenbaar aan afwijkende verkaveling en soms aan een hogere ligging ten opzichte van het omringende landschap. Druiplanden zijn archeologisch gezien erg kwetsbaar. Als er al sporen en vondsten in de bodem lagen, is de kans groot dat ze zelfs door minimale egalisaties verdwenen zijn.

Archeologie

Waardebepaling

In deze zone zijn voornamelijk sporen van bewoning, ontginning en gebruik te verwachten vanaf de Middeleeuwen. Het is niet bekend in hoeverre de potentieel aanwezig archeologische waarden zijn aangetast door zaken als moderne landbouwtechnieken, bebouwing of veranderingen van de grondwaterstand.

In de volgende opsomming van de druiplanden zijn enkele vetgedrukt. Deze staan op de Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie en/of op de Archeologische Monumentenkaart:

- Het Paardebos, het ligt tussen de Donkereweg en de Harlingestraat. Het westelijk deel van dit druipland heeft een hoge trefkans op de indicatieve kaart van Archeologische Waarden, er staat tegenwoordig een agrarisch bedrijf.
- **Butterhuizen** (in de 17^e eeuw Beve Coogh genoemd) ten westen van de Westerweg, het terrein is van waarde, hier stond de molengang van Jan Booyes. De molens zijn al in de 17^e eeuw verplaatst naar het Molenland aan de Huigendijk 17.
- De Vlaerdingh, met sluisje om de boten over het hoger gelegen druipland te laten varen. Het druipland is onder meer te herkennen aan de gebogen Broekerweg. De huidige boomkwekerij kan de archeologische resten beschadigd hebben, maar dat is niet zeker.
- Sappenwerf, waarschijnlijk geëgaliseerd.
- Cranenbos, aan de Rustenburgerweg. In de 17^e eeuw stond er een hereboerderij op, nu is het bebouwd met kassen. De schade die de kassen hebben veroorzaakt is onbekend, maar hoeft niet groot te zijn.
- Noordscharwouderpolder en Bercks Werk, nu kassengebied met de Provinciale weg er doorheen. Deze ingrepen hebben het druipland flink beschadigd.
- Plaetmans bos (17^e eeuw), dit druipland dat nu in de hoek Schoutenbosweg en Noordscharwouderpolderweg ligt, is kassengebied. Ook hier geldt dat niet bekend is of de kassen schade berokkend hebben.
- **Grote Gelde bos** en het Kerkbos, nu op de kruising van de Verlaat en de AC de Graafweg, en vanaf de ringvaart tot de Schapenweg en de Middenweg. Dit is het gebied waar men vanuit het noorden de polder binnenkwam. Het terrein is niet bebouwd en van hoge waarde volgens de AMK.
- **tussen Korteweg en de Oostdijk**, ligt nog prachtig in het onbebouwde landschap, van waarde.

- De voormalige gemeente **Veenhuizen**, ten oosten van de Groenedijk valt in categorie 3, de historische kern valt in categorie 2, zie hiervoor.
- 't Grootte bos (in De Draai), tegenwoordig onbebouwd.
- **Bos van Oterleek**, aan weerszijden en ten zuiden van de Groeneweg, onbebouwd en van hoge waarde.
- Verhoging (mogelijk een veenterp) bij de Donkere weg.

Afb. 20 Tussen de Harlingerweg en de Donkere weg ligt een verhoging in het landschap, mogelijk een veenterp (in roze op de kaart). Deze wordt als druipland behandeld.

Vrijgegeven

- Zuidscharwouderpolder en Zuyderbos, ten zuiden van de kronkelende Hasselaarsweg, nu respectievelijk Zandhorst II en I.
- Butterhuizen ten oosten van de Westerweg.

Regime

Voor de meeste druiplanden is een bijzonder regime van kracht vanwege de verwachte aanwezigheid van belangwekkende archeologische resten. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan. De druiplanden hebben vooral categorie drie gekregen, maar de zwaar beschadigde druiplanden zijn vrijgegeven.

Veenhuizen (HHW09A)

Beschrijving

Het druipland Veenhuizen maakte geen deel uit van het meer De Waert, maar stak daarboven uit als een verhoogd veengebied. In de vroege Middeleeuwen heette Veenhuizen Schoorlveen en behoorde tot het grote veengebied dat zich vanaf de duinen aan de kust uitstreekte tot ver in West-Friesland. De oudste vermelding van Veenhuizen dateert uit 1289.

Archeologie*Waardebepaling*

Oorspronkelijke verkaveling die waarschijnlijk ook aanwezig was in het gebied dat later Heerhugowaard werd. Veenhuizen staat op de AMK onder nummer 14837. In Veenhuizen staat de enige molen van Heerhugowaard, de Veenhuizermolen (HHW01A).

Regime

In de Veenhuizerpolder (met uitzondering van de historische dorpskern) is een bijzonder archeologieregime van kracht vanwege de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten. Het gebied heeft de derde categorie.

Eerste bebouwing tot WO II (HHW10A)**Beschrijving**

De eerste boerderijen lagen langs de ontginningsassen. Deze bebouwing bestaat veelal uit stolpboerderijen.

Archeologie*Waardebepaling*

De 17^e-, 18^e- en 19^e-eeuwse bebouwing markeert het begin van het huidige Heerhugowaard.

Regime

Voor deze bewoningszones is een bijzonder regime van kracht vanwege de verwachte aanwezigheid van archeologische resten. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan. De zones hebben de derde categorie gekregen. Voor de Middenweg, de weg die in de 17^e eeuw de meeste bebouwing had, heeft de tweede categorie (zie hierboven).

Vierde categorie**onbebouwd gebied (HHW11A)****Beschrijving**

Het grootste deel van de Heerhugowaard is onbebouwde grond. De verwachting op het aantreffen van archeologische resten is gering.

Archeologie*Waardebepaling*

De verwachting dat er archeologische resten in context worden aangetroffen van voor 1631 is zeer klein. Door het water is het oude landschap, waar waarschijnlijk tot 1248 geboerd is, verspoeld.

Regime

In het 'onbebouwde gebied' is een regime van kracht vanwege verwachte aanwezigheid van archeologische resten. Het regime wordt gerealiseerd door aanpassing van het bestemmingsplan, waarbij het gebied als zone van de vierde categorie worden aangegeven.

Vijfde categorie

Bebouwde delen van de droogmakerij (HHW12A)

Beschrijving

Het betreft de bebouwde grond van Heerhugowaard, zoals de bewoningskernen, industrieterreinen en aangelegde waterpartijen van het Park van Luna.

Archeologie

Waardebepaling

De verwachting dat er archeologische resten worden aangetroffen is zeer klein, omdat door de grondwerkzaamheden veel verstoord is.

Regime

Omdat zonder onderzoek niet volledig uitgesloten kan worden dat er archeologische resten worden aangetroffen, dient er rekening gehouden te worden met archeologie bij plannen groter dan 10.000 m² én dieper dan 40 cm. In de conserverende bestemmingsplannen voor de bebouwde delen van de droogmakerij zijn ontwikkelingsplannen groter dan 10.000 m² in principe niet mogelijk. Bij ontwikkelingsgerichte (postzegel)plannen die ontwikkelingen groter dan 10.000 m² mogelijk maken, is archeologisch onderzoek vervolgens verplicht. De vondstmeldingsplicht is in deze deelgebieden nog belangrijker dan in de andere gebieden.

Zesde categorie

Reeds onderzochte delen van de droogmakerij (geen code, wit op de kaart)

Beschrijving

Het betreft die delen van Heerhugowaard (de Broekhorn en omgeving) die archeologisch onderzocht en vrijgegeven zijn.

Archeologie

Waardebepaling

Er worden geen archeologische resten meer verwacht.

Regime

Archeologisch onderzoek is niet meer nodig, het gebied is archeologisch gezien leeg.

Bijlage 5 Stappenplan archeologie

Archeologisch beslissingsproces

Aanvragen voor vergunningen en ontheffingen moeten worden getoetst aan de regels van het betreffende bestemmingsplan. De aanvrager (initiatiefnemer van bodemversturende activiteiten) kan daarbij verplicht worden gesteld om de archeologische waarde van het terrein dat volgens de aanvraag zal worden verstoord in voldoende mate te laten vaststellen. De aanvrager zal in dat geval een archeologische quickscan²¹ of archeologisch vooronderzoek (bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek) moeten laten uitvoeren. Indien uit de quickscan of dat vooronderzoek blijkt dat er geen belangrijke archeologische waarden aanwezig zijn of de kans op aanwezigheid van die waarden relatief klein is, dan kan de vergunning of ontheffing, in ieder geval vanuit archeologisch oogpunt, zonder meer worden verleend.

Indien, eventueel volgend op een uitgevoerde quickscan, uit het vooronderzoek naar voren komt dat de bodem belangwekkende resten bevat, dan zal de gemeente de vergunning verlenen onder de voorwaarde dat de aanvrager de archeologische resten laat opgraven of dat het plan zodanig wordt aangepast dat deze in de bodem behouden blijven. In iedere fase van het vooronderzoek kan de vergunning of ontheffing dus worden verleend, mits de archeologische waarde van het terrein in de betreffende fase voldoende is vastgesteld. In onderstaand stappenplan wordt dat uiteen gezet. De gemeente kan gebruikmaken van dit stappenplan wanneer archeologie en rol speelt in ruimtelijke ontwikkelingen. De rode pijlen (met gesloten pijlpunt) gelden als het antwoord op de kwestie in het blok 'nee' is, de groene (met open pijlpunt) als het antwoord 'ja' is. De grijze pijlen dienen in ieder geval doorlopen te worden. Het stappenplan werkt van boven naar beneden. Slechts in voorkomende gevallen kunnen er stappen overgeslagen worden.

Een uitzonderlijke onderzoeksvorm: de archeologische begeleiding

In het schema is archeologisch begeleiden als onderzoeksvorm niet opgenomen, omdat dit een uitzondering vormt. Soms kan door fysieke belemmeringen niet bepaald worden of in de bodem van een plangebied archeologische resten liggen. In dat geval kunnen de sloop- of bouwwerkzaamheden archeologisch begeleid worden, zoals beschreven in 3.4. Een begeleiding in dit stadium wordt volgens de KNA gezien als een 'waarderend vooronderzoek'.

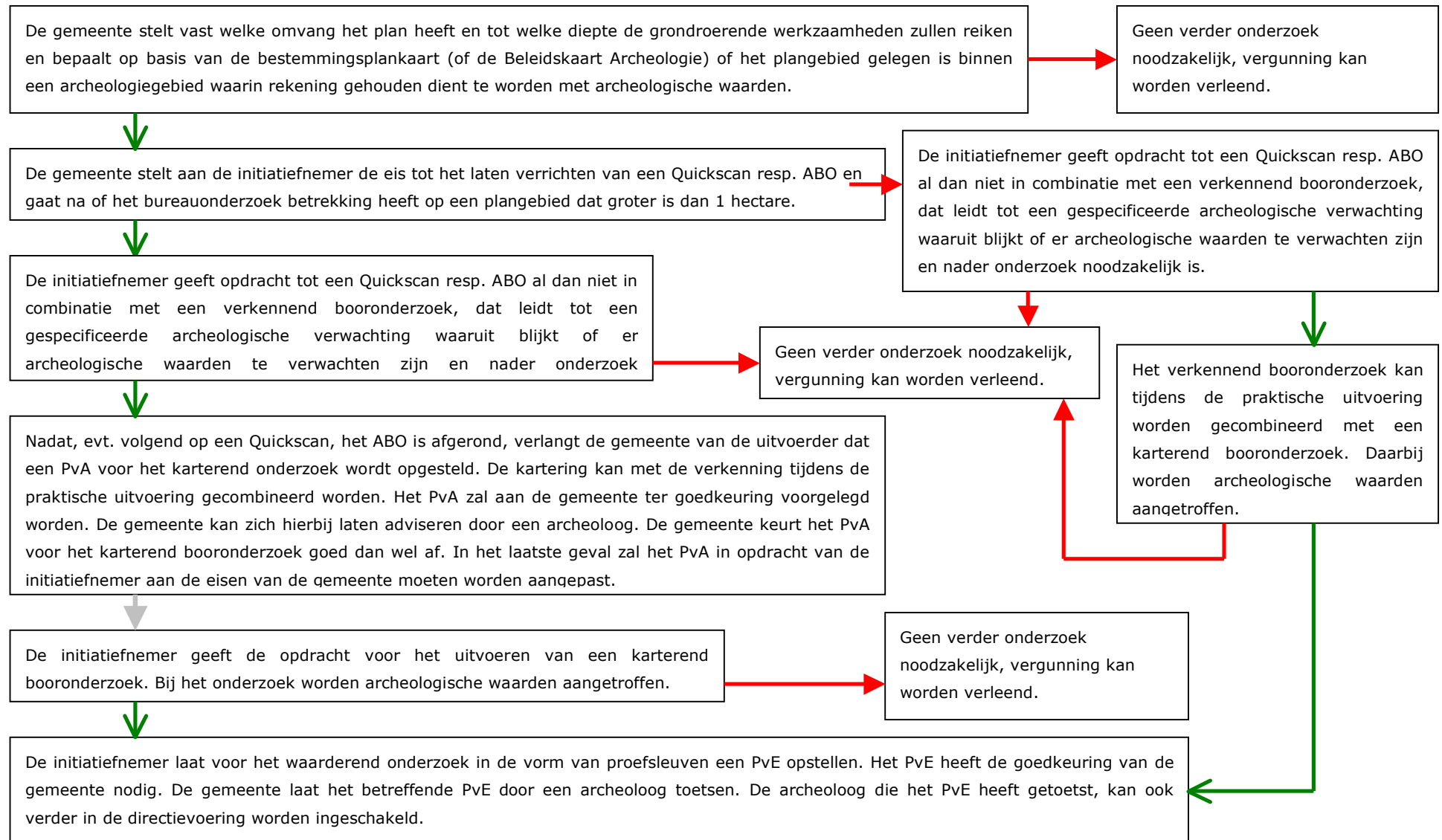
Indien tijdens de begeleiding archeologische waarden worden aangetroffen, dient de bevoegde overheid een selectiebesluit te nemen. Indien de begeleiding na dit besluit wordt voortgezet (positief selectiebesluit), dan heeft de begeleiding volgens de KNA hetzelfde doel als een

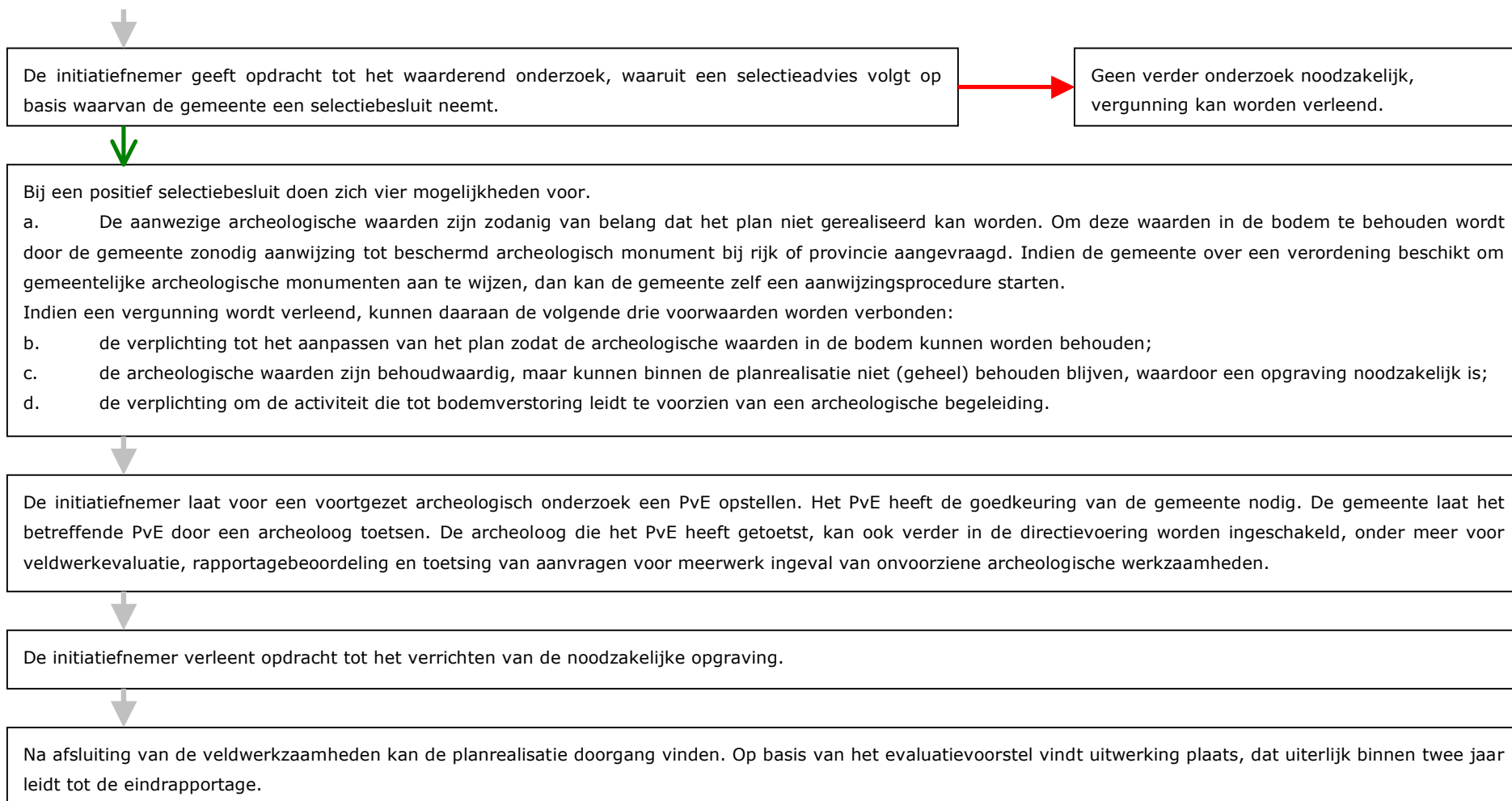
---

²¹ Projectontwikkelaars, gemeenten en particuliere opdrachtgevers kunnen bij Cultureel Erfgoed Noord-Holland terecht voor een quick scan bij ruimtelijke ontwikkelingen. Cultureel Erfgoed Noord-Holland voert deze gratis quick scan in 1 uur uit. Hieruit volgt een advies over eventueel archeologisch vervolgonderzoek voorafgaand aan de ruimtelijke ontwikkeling.

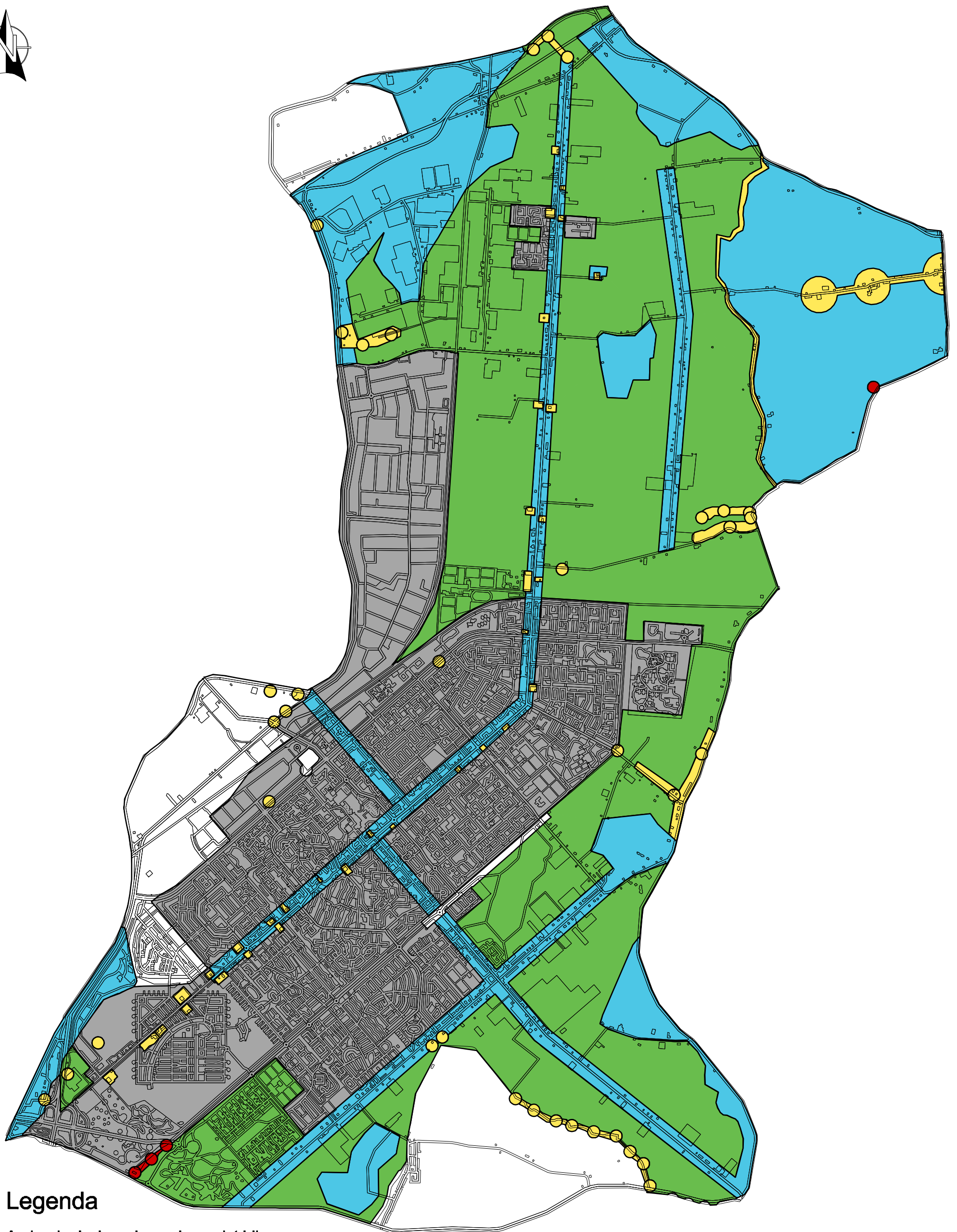
opgraving. Voor beide vormen van begeleiding is de gemeente verplicht een PvE op te (laten) stellen.

Bijlage 6 De beleidskaart

Dit is een losse beleidskaart die als onderlegger dient voor bestemmingsplankaarten.

Legenda

Archeologisch onderzoek vereist bij:

- Cat. 1: Alle bodemroeringen
- Cat. 2: Bij plannen groter dan 50 m² en dieper dan 40 cm
- Cat. 3: Bij plannen groter dan 500 m² en dieper dan 40 cm
- Cat. 4: Bij plannen groter dan 2.500 m² en dieper dan 40 cm
- Cat. 5: Bij plannen groter dan 10.000 m² en dieper dan 40 cm
- Cat. 6: Archeologievrij

Sector Stadsontwikkeling

Afdeling SRO

Project : Archeologienota

Onderdeel : Kaart

Formaat :

Tekeningnummer:

Tekenaar

Stichting Cultureel Erfgoed N-H

Schaal :

2010-2

Bewerking

M.Brucher

Datum

Mei 2010

Heerhugowaard
Stad van kansen

Parelhof 1 | Postbus 390 | 1700 AJ Heerhugowaard
Telefoon: 14 072 | Internet: www.heerhugowaard.nl